

Hanne Bogen

BARNEPASS – DRØM OG VIRKELIGHET

 ANNE-87

FAFO

Hanne Bogen

BARNEPASS – DRØM OG VIRKELIGHET

FAFO
Fagbevegelsens senter for forskning,
utredning og dokumentasjon

Fossvn. 19, 0551 Oslo 5
Tlf. 02 / 39 00 00

© Fagbevegelsens senter for forskning,
utredning og dokumentasjon

Ettertrykk må kun skje etter avtale

ISBN 82-7422-008-0

ISSN 0801-6143

Tegning: Anne Hermansen

Trykk: Lobo Grafisk as

FORORD

Denne rapporten er resultatet av en landsomfattende undersøkelse av småbarnsforeldres ønsker om barnetilsyn. Den registrerer både hvilke tilsynsordninger foreldrene faktisk benytter seg av og hvilke de kunne ønsket å benytte dersom de kunne velge.

Undersøkelsen ble satt i gang på oppdrag fra en rekke fagforbund, tilknyttet Landsorganisasjonen i Norge og forbund utenfor LO. De LO-tilknyttede forbundene er: Norsk Kommuneforbund, Bekledningsarbeiderforbundet, Norsk Grafisk Forbund, Handel og Kontor i Norge, Norsk Jernbaneforbund, Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund, Den norske Postorganisasjon, Norsk Postforbund, Norsk Tele Tjeneste Forbund, Den norske Teleorganisasjon, Norsk Tjenestemannslag og Norsk Forbund for Arbeidsledere og Tekniske Funksjonærer. Av forbund utenfor LO har Norsk Lærerlag støttet prosjektet. I tillegg har Forbruker- og administrasjonsdepartementet og Fondet for Markeds- og Distribusjonsforskning (FMD) støttet prosjektet.

En referansegruppe for prosjektet har bestått av representanter for Norsk Kommuneforbund (Anne Bjørg Thoen), Handel og Kontor i Norge (Margit Glomm), Norsk Tjenestemannslag (Marit Nybakk), Norsk Lærerlag (Arne Bråten), FAD (Marit Benterud/Britt Bakkevold) og FMD (Randi Lavik). Referansegruppen takkes for verdifull og engasjert innsats gjennom hele prosjektet. Undertegnede er imidlertid fullt ut ansvarlig for rapportens innhold.

I tillegg til de nevnte skal også en rekke medarbeidere ved FAFO takkes for kommentarer og arbeidsinnsats i ulike faser av prosjektet. Arvid Fennefoss takkes for kommentarer til spørreskjemaet, Kåre Hagen for kommentarer til rapportutkast og Lars Kristiansen for databearbeiding.

FAFO juli 1987

Hanne Bogen

INNHOLO	S.
1 INNLEDNING	5
1.1 Innhold	5
1.2 Utvalg og metode	8
2 FAKTISK OG ØNSKET BRUK AV BARNETILSYN BLANT YRKESAKTIVE OG STUDERENDE FORELDRE	15
2.1 Bruk og ønsket bruk av barnetilsyn for yngste barn	18
2.2 Betydningen av barnets alder for bruk og ønsket bruk av barnetilsyn	24
2.3 Bostedets betydning for bruk og ønsket bruk av barnetilsyn ..	26
2.4 Kombinasjoner av tilsynsordninger	29
2.5 Foreldre som benytter eller ønsker å benytte én tilsynsordning	31
2.6 Hvilke kombinasjoner benyttes?	32
2.7 Tilsynsordninger for alle barn under 7 år: Hvorfor ønskes ordningene?	35
2.8 Skifting av barnetilsynsordning	43
2.9 Ansvar for bringing og henting av barna	48
2.10 Behov for barnetilsyn utenfor normalarbeidstiden	49
3 FAKTISK OG ØNSKET BRUK AV BARNETILSYN BLANT HJEMMEVÆRENDE MØDRE	51
3.1 Planer om yrkesaktivitet	51
3.2 Grunner til å være hjemme	53
3.3 Bruk og ønsket bruk av barnetilsyn blant hjemmевærende mødre	54
3.4 Betalingsvilje blant hjemmевærende mødre	57
4 HOLDNINGER TIL FAMILIESITUASJON, YRKESTILPASNING OG BARNETILSYN	59
4.1 Ønsket familiesituasjon	59
4.2 Holdninger til bruk av barnetilsyn	66
4.3 Hvem bør betale for bruk av offentlig barnetilsyn?	71
5 OPPSUMMERING	75
ANMERKNINGER	85
LITTERATUR	87
VEDLEGG	

1 INNLEDNING

1.1 INNHOLD

Utgangspunktet for undersøkelsen har vært et ønske om å få bedre kunnskap om småbarnsforeldres faktiske og ønskede bruk av ulike barnetilsynsordninger. Vi har i dag relativt god kunnskap om hvilke tilsynsordninger småbarnsforeldre bruker. Men vi vet lite om hvilke ordninger de ønsker å benytte, både ut fra aktuell livssituasjonen (arbeid og utdanning mm.) og i forhold til foreldrenes vurdering av den mest ønskelige familiesituasjon. Bare vel en fjerdedel av småbarnsforeldrene i Norge har et barnehagetilbud. Mange foreldre har likevel klart å organisere tilsynsordninger som gjør det mulig å kombinere yrkes- og utdanningsaktivitet med omsorg for små barn. De synes imidlertid at de ordningene som benyttes, ikke er tilfredsstillende. Rapporten viser i hvilken grad småbarnsforeldre er tilfredse med de ordningene de benytter og hvilke ordninger de helst ville benyttet, gitt at valgmuligheter fantes.

Det begrensede tilbudet av offentlige barnetilsynsordninger (dvs. barnehageplasser) har ført til en streng prioritering av hvilke foreldre og barn som skal tilbys barnehageplass. I noen tilfeller er det kjennetegn ved foreldrenes livssituasjon som avgjør tildelingen av plass (f.eks. dersom hovedforsørger tjener så dårlig at begge foreldrene må ta betalt arbeid). Familier med en hjemmeværende foreldre, har ikke vært blant de prioriterte foreldregruppene. I andre tilfeller er det barnet som prioriteres: Funksjonshemmede barn har f.eks. prioritert til barnehageplass uavhengig av foreldrenes yrkesmessige status.

I tillegg til å analysere yrkesaktive og studerende foreldres bruk og ønskede bruk av barnetilsyn, studeres også hjemmeværende foreldres holdning til fremmedbasert barnetilsyn (tilsyn av andre enn foreldrene). Det undersøkes om ens status som hjemmeværende (som enten kan

være resultat av egne valg eller av ytre tvang) nødvendigvis må tolkes som et ønske fra foreldrene om å ha alt ansvar for barnetilsynet selv.

I de senere år har det fra enkelte hold vært reist et krav om barnehageplasser for alle barn, uavhengig av om foreldrene er yrkesaktive eller ikke. I dette kravet ligger det en oppfatning av at barnehage er et gode ikke bare for foreldrene, men i vel så stor grad for barna. Kravet om utbygging av barnehageplasser til alle barn forutsetter at alle foreldre, også hjemmeværende, ønsker et slikt tilsynstilbud dersom det finnes. I Danmark har atskillig flere barn enn i Norge et offentlig godkjent tilsynstilbud. I 1984 var det i Danmark 37% av barna under 7 år som hadde et slikt tilbud (Nordisk Statistisk Sekretariat, 1986), men det er likevel ikke full dekning (definert som barnehageplass for alle barn under skolealder)¹. Likevel snakker man her om at det finnes barnehageplass til "alle", dvs. alle som ønsker eller aktivt søker slikt tilsyn for sine barn. Undersøkelsen kartlegger hvor utbredt ønsket om barnehageplass er i Norge, både blant yrkesaktive og hjemmeværende foreldre.

De fleste foreldre benytter altså andre tilsynsordninger enn barnehage. Mange foreldre ønsker også å benytte andre ordninger, enten ut fra vurderinger av innholdet i tilsynsordningene (hvor har barnet det best?) eller ut fra praktiske hensyn (hva er geografisk nærmeste eller den mest fleksible ordningen?). Undersøkelsen kartlegger hvilke vurderinger foreldre gjør når de velger ulike tilsynsordninger.

Undersøkelsens utgangspunkt er de tilsynsordninger foreldrene benytter og ønsker å benytte. En konsekvens av dette er nok at foreldrenes synspunkter tillegges større betydning enn barnas. Det synes likevel rimelig å anta at undersøkelsen indirekte også uttrykker barns behov, ikke minst fordi foreldrene, som barnas foresatte, må være de nærmeste til å vite hvilke behov egne barn har. Gode ordninger for foreldrene er i de fleste tilfeller gode ordninger også for barna: Den motsatte antakelsen

ville innebære at foreldrene anses uskikket til å vurdere egne barns beste. Det er foreldrene, ikke barna, som velger om tilsynsordninger skal benyttes og hvilke ordninger som velges. Undersøkelsen drøfter også om det er ønskelig at begge foreldre er yrkesaktive og at de er heltidsarbeidende. I dette perspektivet diskuteres foreldrenes ønsker om et samfunn på barnas premisser.

I det følgende gis først en oversikt over kapittelinnstillingen i rapporten. I avsnittet deretter følger en redegjørelse for utvalg og utvalgsmetode i undersøkelsen.

I kapittel 2 tar vi for oss de yrkesaktive og studerende foreldrenes bruk av og behov for tilsynsordninger, gitt den arbeids- eller studiesituasjonen de har i dag. Disse foreldrene trenger regelmessige og stabile ordninger for sine barn, som oftest i form av fremmedbasert tilsyn (at andre enn de foresatte står for tilsynet). Men også yrkesaktive og studerende foreldre som selv står for hoveddelen av tilsynet (f.eks. ved at foreldrene skifter på tilsynet og arbeider til forskjellige tider eller ved at barna er med på jobb), trenger ordninger med en fast struktur. Begrunnelser for hvorfor noen ordninger foretrekkes fremfor andre, blir avdekket.

Det antas vanligvis at det bare er yrkesaktive/studerende foreldre som har behov for tilsynsordninger for sine barn. Dette er bare delvis riktig. Også hjemmeværende foreldre (vanligvis mødre) begynner å markere et ønske om mer eller mindre regelmessige, fremmedbaserte tilsynsordninger. I kapittel 3 betraktes derfor nærmere de hjemmeværende mødrenes ønske om tilgang på tilsynsordninger. Vi ser også på begrunnelser for å velge en situasjon som hjemmeværende versus yrkesaktiv.

I kapittel 4 tar vi for oss foreldrenes syn på en rekke forhold som berører familieliv og barnomsorg. Foreldrene bes her om å vurdere egen familiesituasjon og bruk av barnetilsyn uavhengig av praktiske (men

oftest høyst reelle) forhold som tilgangen på bestemte tilsynsordninger eller faktisk arbeidssituasjon. Foreldrene skal altså gi uttrykk for hvilken familiesituasjon og hvilke tilsynsordninger de ideelt sett ville ha valgt. Den type undersøkelse som er gjennomført her, har sine klare begrensninger. Ønsker og faktiske valg er alltid preget av den livssituasjon man lever i, av de muligheter man faktisk har og de valg man allerede har gjort. De fleste mennesker vil likevel ha forestillinger om hvilken livssituasjon de helst ville hatt, uavhengig av hvordan man faktisk lever. Til tross for de metodiske problemene slike undersøkelser rommer, er det viktig å gi den intervjuede mulighet til å formulere alternativer der man kan heve seg over den livssituasjon man nå engang er kommet i, en situasjon som ikke alltid er resultat av ideelle valg eller egen forestilling om et godt liv.

1.2 UTVALG OG METODE

Analysen baserer seg på en intervju-undersøkelse rettet til småbarnsforeldre rundt om i landet. Vi har henvendt oss til foreldre med minst ett barn under 7 år, dvs. barn i førskolealder. Foreldrene kan i tillegg ha eldre barn. Som enhet for undersøkelsen har vi valgt småbarnsfamilier, med én eller to voksne.

Totalt inngikk 710 personer i undersøkelsen. 14 av besvarelsene måtte regnes som ugyldige siden yngste barn var over 7 år. Vårt totale utvalg består dermed av 696 personer. Disse personene er trukket ut på basis av et utvalg på 90 kommuner som inngår i Markeds- og Mediainstituttets utvalgsplan.² Totalt kom 83 av de opprinnelig 90 utvalgskommunene med i undersøkelsen.

Kommunene er inndelt etter en sentralitetsindeks, som bygger på inndelingen i Folke- og boligtellingsen 1980. De er delt inn i 3 kategorier: 1) tettbygd strøk, 2) spredtbygd strøk og 3) by.³ I vårt kommuneutvalg

inngår 32 tettbygde kommuner, 23 spredtbygde kommuner og 28 bykommuner. Intervjupersonene i undersøkelsen fordeler seg etter sentralitetsindeksen prosentvis slik:

TABELL 1.1: INTERVJUOBJEKTENES FORDELING PÅ BOSTED, ETTER SENTRALITET. PROSENT

BOSTED	
TETTBYGD STRØK	31
SPREDTBYGD STRØK	18
BY	51
SUM	100
	(696)

Ca. 120 av MMI's faste intervjuere har forestått intervjuene, som ble foretatt i løpet av våren 1986.

Utvalget av personer er, innenfor basiskommunene, trukket på grunnlag av den såkalte "snøball-metoden" som også benyttes ved MMI's månedlige Omnibusundersøkelser.⁴ Intervjuerne får en startadresse i en rekke tilfeldig valgte gater og foretar 4 intervjuer i hver gate, med konstant avstand mellom husnumrene (f.eks. hus nr. 3, 6, 9 og 12). Dersom ingen i den uttrukne husstanden har anledning til å svare på skjemaet (er borte eller ikke ønsker å svare), går intervjueren til neste hus og fortsetter den oppsatte utvalgsplanen. På denne måten vil det ikke oppstå et frafallsproblem: Man får gjennomført like mange intervjuer som planlagt.⁵ Intervjuene foretas primært etter arbeidstid (mellom kl. 17. og 19.), og gjennomføres også i helgene. På den måten vil man med stor sannsynlighet treffe på personer både med arbeidstider utenom normalarbeidstiden og som er engasjert i ulike aktiviteter om ettermiddagen.

Med den beskrevne utvalgsmetoden og et utvalg på 696 personer, gir undersøkelsen et representativt utvalg av småbarnsforeldre i Norge.

Det er som nevnt familiens/husstandens ønsker og prioriteringer vi

fokuserer. Ved gjennomføringen av undersøkelsen har vi imidlertid valgt bare å intervju mødrene i familien. Dette er ikke primært gjort for å legge et kvinneperspektiv på undersøkelsen, men fordi vi ikke har villet la det være opp til husstanden selv å bestemme hvem av foreldrene (dersom det er to) som skal svare på familiens vegne. At selve intervjuene fokuserer på moren, betyr altså ikke at vi er ute etter spesielt mødrenes synspunkter på bruk av barnetilsyn. Vi ønsker hele tiden å uttale oss om hvilke erfaringer familien som sådan har med bruk av barnetilsyn og hvilke ordninger som kunne være gunstige for den enkelte familie. Vi har vært interessert i å nå frem til den av foreldrene som sitter inne med mest informasjon om familiens bruk og ønske om bruk av ulike barnetilsynsordninger. Vi har antatt at det i de fleste tilfeller er moren som har hatt mest omsorgsansvar for barna, enten ved selv å ha hovedansvaret eller ved å finne frem til tilfredsstillende tilsynssynsordninger. Selv om ikke dette er situasjonen i alle familier, er det likevel rimelig å hevde at alle mødre har hatt omsorgsansvar i kortere eller lengre tid, mens det samme ikke gjelder for alle fedre. Vi har derfor antatt at moren er den som sitter inne med flest erfaringer og synspunkter på de tilsynsordninger familien har benyttet seg av.

Valget av mødre som intervjuobjekt kan reise spørsmålet om det er rimelig å tolke svarene som uttrykk for familiens (mors og fars) samlkede holdninger. Det kan argumenteres for at svartilbøyeligheten på en del av spørsmålene ville vært en annen dersom det var fedrene som ble intervjuet. Dette kan være en relevant innvending mot særlig enkelte av de mest holdningspregede spørsmålene (jfr. kap. 4), der vi i mindre grad er opptatt av registrering av faktiske forhold enn av ideelle holdninger. For disse siste spørsmålene bør en være mer forsiktige med å tolke svarene som uttrykk for både kvinners og menns holdninger. Her er det rimelig å anta at svarfordelingene ville vært annerledes dersom spørsmålene ble rettet til menn.

I undersøkelsen fokuseres også mødrenes yrkesaktivitet og eventuelle ønske om fremtidig yrkesaktivitet. Under denne synsvinkelen har undersøkelsen et kvinneperspektiv. Dette perspektivet er imidlertid underordnet undersøkelsens hovedperspektiv: Familiens bruk av og behov for barnetilsyn.

Siden undersøkelsen retter seg mot mødrene i familien, vil ingen enslige fedre komme med i undersøkelsen, mens derimot endel enslige mødre kommer med. 8% av de intervjuede er enslige (alenemødre, uten ektefelle eller samboer). Formålet med undersøkelsen har ikke vært å ta for seg enslige foreldres situasjon spesielt og dermed heller ikke enslige fedre. Det vil derfor ikke gjennomføres analyser som drøfter ensliges situasjon spesielt; til det er undersøkelsesutvalget for spinkelt.

I undersøkelsen skilles det mellom tre hovedgrupper av foreldre/mødre:

1. Yrkesaktive/studerende: 400 personer (hvorav 18 er skoleelever/studenter).
2. Hjemmeværende (utover lovfestet fødselspermisjon): 293 personer.
3. Andre (uføretrygdete, arbeidsløse, andre): 3 personer.

Forholdet mellom yrkesorienterte personer (personer som på intervju-tidspunktet var yrkesaktive, under utdanning, arbeidsløse) og hjemmeværende personer (mødre som er hjemmeværende utover lovfestet fødselspermisjon) er i undersøkelsen 402:293. Det tilsvarer en yrkesfrekvens på 58% i vårt utvalg. Tar vi med blant gruppen yrkesorienterte også de hjemmeværende kvinnene som sier at de har planer om å ta betalt arbeid i løpet av de neste 12 måneder (hvorav mange reelt sett er å regne som yrkesaktive, men som har tatt en noe lengre permisjon enn den normale fødselspermisjonen), får vi en yrkesfrekvens i utvalget på 71%. Dette

tilsvarer AKU-tallene (Statistisk Sentralbyrås arbeidskraftsundersøkelser) for yrkesfrekvens blant kvinner. Sysselsettingen blant kvinner i aldersgruppen 25-66 år (den mest yrkesaktive perioden) er i dag ca. 70% (Statistisk sentralbyrå, 1987). Vårt utvalg er i aldersgruppen 18-45 år (småbarnsperioden), men dette vil ikke virke vesentlig inn på yrkesfrekvensen. Utvalgsmetoden synes derfor å ha gitt et utvalg der yrkesaktive (eller yrkesorienterte) og hjemmeværende i rimelig grad er representert i forhold til den faktiske fordelingen i befolkningen.

Spørsmålene i undersøkelsen er rettet mot hver av de tre gruppene, med hovedvekt på de to første. Endel av spørsmålene er almene og gis derfor til hele utvalget, mens andre spørsmål er rettet til hjemmeværende spesielt og tilsvarende yrkesaktive/studerende spesielt. For den tredje gruppens del blir bare generelle spørsmål stilt; vi får derfor ikke informasjon om arbeidsløse/uføretrygdedes faktiske bruk av og behov for barnetilsyn (som vi så utgjorde denne gruppen i vårt utvalg bare 3 personer).

Undersøkelsen omfatter som nevnt 696 mødre. Disse mødrene har tilsammen 944 barn under 7 år. 696 mødre har (naturlig nok) minst ett barn under 7 år, 228 mødre har to barn under 7 år og 20 mødre har tre barn under 7 år. Undersøkelsen fokuserer på yngste barn spesielt, men tar også for seg alle barna under 7 år sett samlet.

Spørsmålene i undersøkelsen er i de fleste tilfeller basert på standardiserte svarkategorier, dvs. personene som intervjues blir forelagt et sett av svaralternativer som de kan velge mellom (se spørreskjemaet i vedlegget). I tillegg finnes det en kategori for "andre svar". Dette er svar som ikke finnes blant de oppsatte alternativene. På de fleste spørsmålene har imidlertid intervjupersonene valg et svar blant de standardiserte alternativene.

Alle tall i rapporten er avrundet oppover og nedover til hele pro-

senter. Andeler på mindre enn 0,5 prosent er avrundet nedover til 0, men vil i tabellene merkes med to prikker (..).

Alle utvalgsundersøkelser er beheftet med utvalgsfeil som gir større eller mindre feilmarginer. Vår utvalgsprosedyre (den s.k. "snøballmetoden") er beheftet med større feilmarginer enn et utvalg basert på enkel tilfeldig utvelging. MMI har beregnet at feilmarginene for vår utvalgsmetode ligger ca. 40% høyere enn for enkel tilfeldig utvelging. Man må mao. multiplisere feilmarginene for denne siste typen utvalg med en faktor på 1,4 for å få feilmarginene for vårt utvalg. Vi har da valgt et signifikansnivå (sikkerhetsnivå) på 95%, hvilket vil si at i 95 av 100% tilfeller vil våre konklusjoner/sammenhenger være signifikante (mens det vil være 5% sjanse for at sammenhenger er fremkommet ved statistiske tilfeldigheter).

I Vedlegg 1 er en tabell satt opp som viser feilmarginene for vårt utvalg ved ulike utvalgsstørrelser og prosentfordelinger. Feilmarginene reduseres når utvalget økes, mens de øker når prosentforskjellene minker.

2 FAKTISK OG ØNSKET BRUK AV BARNETILSYN BLANT YRKESAKTIVE OG STUDERENDE FORELDRE

Alle yrkesaktive og studerende mødrene (400 personer) er stilt spørsmål om hvordan de (eventuelt i samarbeid med ektefelle/samboer) har ordnet det daglige tilsynet for barn under 7 år i løpet av arbeids- eller studiedagen. I listen over tilsynsordninger inngår alle de vanligste tilsynsordningene. Disse ordningene er så gruppert i fire hovedtyper av tilsynsordninger:

- 1) Barnehage
- 2) Betalt, privatorganisert tilsyn
- 3) Hjelp med pass fra nærmiljøet
- 4) Ordninger der foreldrene selv passer barna
- 5) Restkategori: Andre ordninger

I restkategorien "andre ordninger" inngår a) barnepark, b) barnet passer seg selv det meste av dagen og c) andre ordninger. Barneparkordningen er ikke slått sammen med barnehage, selv om også barnepark er en offentlig godkjent ordning. Årsaken er at barnepark vanligvis ikke kan være en fullverdig tilsynsform for yrkesaktive/studerende siden tilsynet bare strekker seg over 4 timer daglig. Denne tilsynsformen må derfor snarere betraktes som et avlastningstilbud.⁶

Vi har, som det fremgår over, skilt mellom betalt, privatorganisert tilsyn og nærmiljøbasert tilsyn. I den siste ordningen tenkes det særlig på barnepass som utføres ubetalt av personer i nærmiljøet. Det er imidlertid ikke sikkert at alt tilsyn av denne typen er ubetalt. Vi antar likevel at uttrykket "dagmamma" er blitt så utbredt at de fleste som har betalt dagmamma vil merke av sin tilsynsform under rubrikken "betalt dagmamma" selv om tilsynspersonen tilhører nærmiljøet. Deresom mye av det tilsynet som er angitt som "nærmiljøorganisert tilsyn" fak-

tisk er betalt, men ikke registrert som betalt dagmamma, betyr det at estimatet for bruk av dagmamma blir for lavt.

Innenfor de fem grupperingene har vi plassert følgende ordninger:

1) Barnehage	* Barnehage (heldag)
	* Barnehage (halvdag)
2) Betalt, privatorganisert barnetilsyn	* Betalt dagmamma
	* Praktikant/barnepike/hushjelp
3) Nærmiljøbasert barnetilsyn	* Pass av nære slektninger (f.eks. søsken, besteforeldre)
	* Pass av naboer/kjente
4) Tilsyn av foreldrene	* Ektefellene/samboerne skifter på tilsynet og arbeider til forskjellige tider
	* Den ene av foreldrene passer barnet i arbeidstiden
5) Andre ordninger	* Barnepark
	* Barnet passer seg selv det meste av dagen
	* Annet tilsyn

Såvidt mange og ulike tilsynsordninger er tatt med fordi de dekker hele det spekteret av tilsynsformer som benyttes av yrkesaktive/studerende mødre. Noen av ordningene kan være tilstrekkelige i seg selv (f.eks. barnehage, dagmamma), mens andre som oftest må suppleres ved at man kombinerer ulike alternativer. Hvorvidt en ordning er tilstrekkelig i seg selv, avhenger både av hvor omfattende foreldrenes tilsynsbehov er og om man vurderer tilsynet som tilfredsstillende ut fra mer kvalitative

(f.eks. pedagogiske) kriterier. Kombinasjoner av tilsynsordninger kan derfor være uttrykk for at én bestemt ordning ikke anses tilstrekkelig, men det kan også være at foreldrene ikke ønsker å benytte bare én form for tilsyn.

Under det alternativet vi har kalt "pass av nære slektninger" (i hovedtype 2: Nærmiljøbasert tilsyn) har vi brukt eksemplene søsken (av barnet) og besteforeldre. Vi kunne her også tilføyd søsken av foreldrene, altså tanter og onkler. Vi har valgt å slå sammen alle disse ordningene fordi de hver for seg trolig ikke har så stort omfang. En undersøkelse gjennomført av Tiller viser at eldre søsken av barnet svært sjelden overlates hovedtilsynet for sine yngre søsken. Det synes heller ikke å være særlig utbredt at bestemødre står for hovedtilsynet (Tiller, 1985).

Både bruk og behov for barnetilsyn vil avhenge av foreldrenes fravær fra hjemmet. Vi har bedt de 382 yrkesaktive mødrene i utvalget å anslå hvor mange timer pr. uke de arbeider. Her får vi følgende fordeling.

TABELL 2.1: YRKESAKTIVE MØDRES UKENTLIGE ARBEIDSTID. PROSENT

ANTALL TIMER PR. UKE

1-9 T.	6
10-19 T.	19
20-34 T.	34
35 T. EL. MER	41
ANNET	..
SUM	100
	(382)

Vi har også gjort en analyse av arbeidstiden til ektefeller/samboere. Det viser seg at bare 7 av dem arbeider deltid.

2.1 BRUK OG ØNSKET BRUK AV BARNETILSYN FOR YNGSTE BARN

Bruk og ønsket bruk av barnetilsyn for yngste barn blant de yrkesaktive og studerende småbarnsmødrene analyseres først. Vi har studert hvilke tilsynsordninger som brukes og hvilke som ønskes brukt for yngste barn. Foreldrene ble først stilt spørsmål om hvordan de vanligvis ordner det daglige hovedtilsynet for barn under 7 år. Med daglig hovedtilsyn menes det tilsynet som benyttes i løpet av arbeids- eller studiedagen. Deretter ble de bedt om å angi hvordan de ønsket å organisere tilsynet, gitt den samme arbeids- eller studiedagen. Dermed kan vi kartlegge hvor fornøye eller misfornøye foreldrene er med den/de ordningene de hadde på intervju-tidspunktet.

Først gis en oversikt over hvor utbredt de ulike tilsynsordningene er blant de yrkesaktive/studerende mødrene. Vi tar her med alle ordningene slik at det er mulig å se hvor utbredt hver enkelt ordning er blant de yrkesaktive/studerende mødrene. I neste omgang grupperes ordningene i tråd med de 5 hovedtypene over. Følgende fordeling fremkommer for yngste barn:

TABELL 2.2: YRKESAKTIVE/STUDERENDE FORELDRE: TILSYNSORDNINGER SOM BENYTTES FOR YNGSTE BARN. PROSENT

TILSYNSORDNING	
a. BARNEHAGE (HEL DAG)	22
b. BARNEHAGE (HALV DAG)	9
c. BETALT DAGMAMMA	28
d. BARNEPARK	3
e. PRAKTIKANT/BARNEPIKE/HUSHJELP	4
f. PASS AV NÆRE SLEKTNINGER	15
g. PASS AV NABOER/KJENTE	3
h. FORELDRENE SKIFTER PÅ TILSYNET VED Å ARBEIDE TIL FORSKJELLIGE TIDER	12
i. EN AV FORELDRENE PASSER BARNET I ARBEIDSTIDEN	3
j. BARNET PASSER SEG SELV DET MESTE AV DAGEN	..
k. ANNET TILSYN	1
SUM	100 (467)

Totalt er det 467 tilsynsordningene som benyttes av 389 familieenheter (11 personer har ikke besvart spørsmålet). Dette betyr at endel av familieenheterne benytter flere ordninger samtidig for yngste barn, dvs. de har kombinasjoner av tilsynsordninger. I den videre fremstillingen i dette avsnittet benyttes tilsynsordning som enhet i analysen.

Vi ser at betalt dagmamma og heldagsbarnehage er de to mest utbredte tilsynsordningene blant de yrkesaktive/studerende mødrene i utvalget. De to ordningene er omtrent like utbredt (hhv. 28% og 22%; forskjellen mellom de to størrelsene er imidlertid ikke statistisk signifikant.) Tilsammen utgjør de halvparten av de benyttede ordningene. Begge vil i de fleste tilfeller representere et helhetlig tilsyn, dvs. foreldrene trenger vanligvis ikke andre alternativer i tillegg for å få det daglige barnetilsynet dekket. (Vi kan finne ut om dette er en riktig antakelse ved å studere de kombinasjoner av tilsynsordninger mødrene benytter, jfr. avsn.2.6).

Som vi ser består 31% av ordningene av enten hel- eller halvdagsbarnehage. Siden samme person ikke benytter begge alternativer for samme barn, viser dette tallet at 37% av mødrene benytter én eller annen form for barnehage for yngste barn. Dette tilsvarer en høyere dekningsgrad for barnehage enn den statistisk registrerte. Ifølge offentlig statistikk (Statistisk Sentralbyrå, 1986) var dekningsgraden i 1984 vel 26%, mens altså vårt materiale viser 37%. Arsaken til det høyere tallet i vårt materiale skyldes trolig at vi i dette kapitlet bare tar for oss yrkesaktive/studerende mødre. Trekker vi også de hjemmeværende mødrene inn i analysen (svært få av dem har riktignok barnehageplass), får vi en dekningsgrad som er tilnærmet lik den statistisk registrerte (25%).

To andre ordninger har også et visst omfang. Dette gjelder hjelp med barnepass fra nære slektninger (f.eks. besteforeldre, eldre søsken), og en ordning der foreldrene skifter på tilsynet ved å arbeide til forskjellige tider. Disse alternativene utgjør hhv. 15% og 12% av alle de

benyttede ordningene. Forskjellen mellom disse to størrelsene er imidlertid heller ikke statistisk signifikant, slik at det vanskelig kan hevdes at den ene er mer benyttet enn den andre. De øvrige tilsynsordningene utgjør tilsammen vel 20% av alle alternativene.

Mødrene ble bedt om å gi en vurdering av hvilken eller hvilke tilsynsordninger som ville passet best for familiens arbeids- eller utdanningssituasjon slik den er i dag. Følgende svarfordeling fremkommer her:

TABELL 2.3: YRKESAKTIVE/STUDERENDE FORELDRE: TILSYNSORDNINGER SOM ØNSKES FOR YNGSTE BARN.* PROSENT

TILSYNSORDNING

a. BARNEHAGE (HEL DAG)	36
b. BARNEHAGE (HALV DAG)	14
c. BETALT DAGMAMMA	14
d. BARNEPARK	2
e. PRAKTIKANT/BARNEPIKE/HUSHJELP	8
f. PASS AV NÆRE SLEKTNINGER	12
g. PASS AV NABOER/KJENTE	2
h. FORELDRENE SKIFTER PÅ TILSYNET VED Å ARBEIDE TIL FORSKJELLIGE TIDER	9
i. EN AV FORELDRENE PASSER BARNET I ARBEIDSTIDEN	2
j. BARNET PASSER SEG SELV DET MESTE AV DAGEN	0
k. <u>ANNET TILSYN</u>	1
SUM	100
* Det er 393 personer som har besvart dette spørsmålet.	(480)

Vi så at de mødrene som besvarte spørsmålet om bruk av tilsynsordning, benyttet 467 tilsynsordninger for sine 389 yngste barn. Av tabellen over fremgår det at de yrkesaktive/studerende mødrene ønsker tilsammen 480 ordninger, dvs. flere enn det som faktisk benyttes. Selv om forskjellene her er svært små, indikerer tallene at det er noen flere som ønsker kombinasjoner av tilsynsordninger enn dem som i dag har anledning til å benytte slike.

Ser vi overstående tabell i sammenheng med den forrige, fremgår to vik-

tige forskjeller. For det første er det atskillig flere som ønsker hel-dagsbarnehage enn de som i dag har et slikt tilbud. For det andre er det atskillig færre som ønsker å benytte betalt dagmamma enn som benytter en slik ordning. For de øvrige ordningene er det bare mindre endringer (som ikke er statistisk signifikante). Det er imidlertid én forskjell mellom de to tabellene som kan kommenteres: Det er dobbelt så mange (8% mot 4%) som ønsker praktikant/barnepike/hushjelp enn som i dag benytter disse ordningene. Her er imidlertid basistallene så små at man skal være forsiktig med å dra for sterke konklusjoner av dette funnet.

Grupperer vi så de to tabellene over i tråd med de 5 hovedtypene, får vi følgende resultat⁷:

TABELL 2.4: YRKESAKTIVE/STUDERENDE FORELDRE: BRUK OG ØNSKET BRUK AV ULIKE HOVEDTYPER AV BARNETILSYN, YNGSTE BARN. PROSENT

HOVEDTYPER AV TILSYN	FAKTISK BRUK	ØNSKET BRUK
1. BARNEHAGE	31	50
2. PRIVATORGANISERT, BETALT TILSYN	32	21
3. NÆRMILJØORGANISERT TILSYN	18	14
4. PASS AV FORELDRENE	15	11
5. ANDRE ORDNINGER	4	4
SUM	100	100
* Gjelder tilsynsordninger, ikke mødre.	(467)*	(480)*

Vi ser av tabellen at bruk av barnehage og privatororganisert, betalt tilsyn er like utbredt: Hver av de to hovedtypene utgjør vel en tredjedel av de ordningene som benyttes av de yrkesaktive/studerende mødrene. De to andre utgjør hhv. 15% og 18%.

Ser vi så på ønsket bruk, finner vi at barnehage (hel- eller halvdags) utgjør halvparten av de ordningene som ønskes for yngste barn. Dette betyr at det er atskillig flere som ønsker barnehage enn som i dag har et slikt tilbud. Vi ser også at det er endel færre som ønsker privat-

organisert, betalt tilsyn enn som har slike ordninger (21% tilfeller av ønske mot 32% tilfeller av bruk). For de øvrige hovedtypene av alternativer er det ingen statistisk signifikante endringer.

Det viser seg altså at betraktelig flere enn dem som i dag har barnehage, ønsker et slikt tilbud, og omvendt at atskillig færre enn dem som benytter privatorganiserte, betalte ordninger ønsker slike (med unntak kanskje av praktikant/barnepike/hushjelp).

Ut fra en slik rent tallmessig fordeling over hvilke tilbud som benyttes og hvilke som ønskes, kan man imidlertid ikke dra noen slutninger om hvilke foreldre som svarer hva: Om f.eks. de som svarer at de benytter barnehage, også er blant dem som mener at denne ordningen passer best i forhold til foreldrenes arbeids- og utdanningssituasjon. Først gjennom en samsvarsanalyse kan man vite hvor stor tilbøyeligheten er til å være fornøyd (eller misfornøyd) med en ordning. Samsvarsanalysen tar utgangspunkt i dem som har en bestemt tilsynstype og undersøker hvor mange av disse som også ønsker det samme tilsynet.

I det følgende konsentrerer vi oss om tre ordninger: Hel- og halvdagsbarnehage og betalt dagmamma. Disse tre tilsynsordningene utgjør nesten 60% av de tilbudene som benyttes for yngste barn og kan dermed regnes for de viktigste tilsynsordningene for yrkesaktive/studerende foreldre. Samsvarsanalysen for yngste barn gir følgende resultat:

TABELL 2.5: YRKESAKTIVE/STUDERENDE FORELDRE: TILFREDSHET MED TRE ULIKE TILSYNSORDNINGER FOR YNGSTE BARN. PROSENT

		HAR ORDNINGEN		
		BARNEHAGE (HEL)	BARNEHAGE (HALV)	DAGHAMMA
ØNSKER ORDNINGEN	JA	91	73	55
	NEI	9	28	45
		100 (104)	101 (40)	100 (132)

Av tabellen ser vi at det er de foreldrene som har heldagsbarnehage, som er mest fornøyde med sin tilsynsordning: Hele 91% av foreldrene med slik barnehageplass sier at dette er den tilsynsordningen som passer best. Det er imidlertid 9% som hevder at de egentlig ikke ønsker denne ordningen. Dette kan synes rart, og man kan spekulere over grunnene til denne holdningen. Det kan f.eks. tenkes at en del av dem som har behov for heldagstilsyn og som har fått barnehageplass, egentlig ville stått for mer av tilsynet selv: At de av ulike grunner er nødt til å arbeide (heldag), men sannsynligvis godt kunne tenke seg en annen tilpasning til arbeidslivet. Det dreier seg imidlertid om såpass få personer at det er lite interessant å problematisere dette funnet ytterligere.

Vi ser at det er endel flere (28%) som er misfornøyde med sin halvdags barnehageplass: Bare 73% sier at denne ordningen passer godt for dem. Endel av dem som er misfornøyde med halvdagsplassen ville trolig heller ønsket en heldagsplass, men er nødt til å ta til takke med denne mindre omfattende tilsynsordningen fordi det ikke finnes heldagsbarnehage i rimelig nærhet.

Mest interessant å merke seg er det likevel at nesten halvparten (45%) av dem som benytter betalt dagmamma, ikke ønsker ordningen.⁸ Det er kanskje ikke så overraskene at mange er misfornøyde med denne tilsynsordningen, som ofte både er dyrere og mindre stabil enn f.eks. barnehage. At vel halvparten av dem som benytter den, er misfornøyde, tyder på at mange ikke har valgt denne ordningen fordi de ønsker den, men fordi andre og bedre tilbud ikke er tilgjengelige. Folk er villige til å betale mye for en ordning når de trenger den, men er altså ikke særlig fornøyde med den.

2.2 BETYDNINGEN AV BARNETS ALDER FOR BRUK OG ØNSKET BRUK AV BARNETILSYN

Vi så i forrige avsnitt at for en del typer barnetilsyn er det en vesentlig forskjell mellom hvilke tilsynsordninger foreldrene benytter og hvilke de ønsker. Vi fant særlig en slik forskjell innenfor hovedtypene barnehage og privatorganisert, betalt tilsyn. Man kan imidlertid anta at både bruken av en tilsynsordning og ønske om bruk i stor grad avhenger av barnets alder. Noen tilbud er lite utbygd eller lite tilgjengelige for enkelte aldersgrupper; dette gjelder kanskje særlig barnehage. Dekningsgraden for barnehage blant 0-2-åringene var i 1984 7%; for 3-6-åringene var tilsvarende tall 41% (Nordisk Statistisk Sekretariat, 1986). Enkelte ordninger anses også av endel foreldre som lite egnet for små barn; også her kan barnehage være et eksempel.

Vi har inndelt tilsynsordningene etter hvorvidt de brukes eller ønskes brukt for barn hhv. under eller over 3 år. Vi har altså valgt to alderskutt, med skille ved fylte 3 år. Dette skillet tror vi er gunstig ut fra flere hensyn: For det første fordi tilbudet om barnehageplass er relativt sett mye bedre utbygd for barn over 3 år enn for de yngre. For det andre fordi det synes som om mange foreldre setter et skille ved ca. fylte 3 år i vurderingen av hvor robust barnet er, om det f.eks. er blitt gammelt nok til å overlates til andre (barnehage, dagmamma).

Lager vi så en oppstilling av bruk og ønske om bruk av tilsynsordninger etter yngeste barns alder, får vi følgende resultat:

TABELL 2.6: YRKESAKTIVE/STUDERENDE FORELDRE: BRUK OG ØNSKE OM BRUK AV HOVEDTYPER AV TILSYNSORDNINGER, ETTER YNGSTE BARN'S ALDER. PROSENT

HOVEDTYPER AV TILSYN	UNDER 3 ÅR		OVER 3 ÅR	
	BRUK	ØNSKET	BRUK	ØNSKET
1. BARNEHAGE	17	42	39	55
2. PRIVATORG. (BETALT)	46	29	25	16
3. NÆRMILJØ	14	13	20	14
4. FORELDRE	20	14	12	10
5. ANDRE ORDNINGER	4	2	5	4
SUM	101 (169)	100 (189)	101 (298)	99 (291)

Av tabellen over ser vi at det er to hovedtyper av ordninger som peker seg ut: Det gjelder barnehage og privatorganisert, betalt tilsyn. Disse to tilbudene skiller seg ut både fordi de har et stort omfang i faktisk bruk i forhold til de andre ordningene og fordi det er her vi finner de største forskjellene mellom faktisk og ønsket bruk avhengig av barnets alder. For de andre ordningene er det bare små og ikke statistisk signifikante forskjeller. Kommentarene i det følgende konsentrerer seg derfor om de to ordningene barnehage og privatorganisert, betalt tilsyn.

Vi ser at 17% av tilsynsordningene for yngste barn under 3 år består i barnehage, mens tilsvarende andel for barn over 3 år er 39%. Dette skillet er trolig først og fremst et uttrykk for at det finnes atskillig færre barnehageplasser for de yngre enn for de eldre barna. Vi ser videre at i hele 42% tilfellene ønskes barnehageplass for barn under 3 år og at ennå flere (55% av tilfellene) ønsker barnehageplass for barn over 3 år. Mellom de to siste gruppene (dem som ønsker barnehageplass for barn under 3 år og dem som ønsker for barn over 3 år) er det imidlertid ikke signifikante statistiske forskjeller. Det synes altså som om ønsker om barnehageplass er uavhengig av barnets alder: I nærheten av halvparten av de ønskede ordningene for yngste barn gjelder barnehageplass. Dette gjelder enten barnet er under eller over 3 år.

Ser vi så på bruk av privatorganisert, betalt tilsyn, viser tabellen at denne kategorien omfatter 46% av de benyttede ordningene for barn under 3 år, mens det bare i 25% av tilfellene ønskes slike ordninger for de yngste barna. Den store forskjellen mellom bruk og ønsket bruk (21%) kunne her lede til den hypotese at mange foreldre er henvist til slike ordninger på grunn av den svake utbyggingen av barnehageplasser for de yngste barna. Vi ser av tabellen en klar omvendt tendens i bruk av og ønske om hhv. barnehage og privatorganisert, betalt tilsyn for barn under 3 år. En liknende, men ikke like sterk tendens, ser vi også for de eldre barna.

2.3 BOSTEDETS BETYDNING FOR BRUK OG ØNSKET BRUK AV BARNETILSYN

De offentlig godkjente barnetilsynsordningene er ikke like godt utbygd utover i landet. Den offentlige statistikken over dekningsgraden for barnehager viser at tilbudet er størst i de tett befolkede Østlandsfylker (Oslo, Akershus) og lavest i de mindre befolkede fylkene (f.eks. Aust-Agder, Vest-Agder, Møre og Romsdal). Det uttalte behovet for barnehageplass (i form av søknad om plass) er trolig også størst i de tettest befolkede kommuner og fylker fordi sysselsettingsgraden blant kvinner vanligvis er høyest her.

Den geografiske fordelingen på tilbudet om dagmammaordning vet man ennå ikke så mye om. Dette er en ordning som ofte drives "svart" og som derfor ikke registreres offentlig på samme måte som barnehagetilbudet. I motsetning til utbyggingen av barnehager er det imidlertid rimelig å tro at etterspørselen her til en viss grad skaper sitt eget tilbud, særlig i de regioner der muligheten for annen sysselsetting for kvinner er liten.

Vi har undersøkt bruk og ønske om bruk av ulike typer barnetilsyn etter

bostedets sentralitet, om man bor i by, i tettbygd eller spredtbygd strøk. Vi har valgt et sentralitetsmål som indikator på bosted fordi et slikt mål i større grad enn geografisk bosted angir tilgjengelighet av ulike velferdsgoder: Offentlig barnetilsyn (barnehager) er mer utbygd i byer og tettbygde strøk enn i spredtbygde. Sysselsettingsgaden blant kvinner er også høyere her enn i spredtbygde strøk. Behovet for barnetilsyn er dermed trolig også større.

Foreldrenes ønsker om ulike typer barnetilsyn er ikke uavhengig av hvilke ordninger som finnes i nærmiljøet, hvilke som synes praktisk mulige og hvilke ordninger foreldrene kjenner til. Behovsundersøkelser må ta hensyn til dette. Behovsangivelser er alltid kontekstuellet betinget på denne måten. Man kan anta at det er en tendens til at foreldre lettere sier seg tilfredse med en tilsynsordning dersom andre ordninger ikke er praktisk tilgjengelige. Likevel antar vi at foreldre som til daglig er avhengige av å ha en tilsynsordning for sine barn, også vil ha undersøkt de ulike muligheter som finnes i rimelig nærhet. Vi antar derfor at offentlige tilbud, som f.eks. mulighetene for barnehageplass, vil være kjent for de fleste yrkesaktive/studerende foreldre. De vil også vite at det faktiske tilbudet om barnehageplasser til enhver tid er et resultat av politiske beslutninger og prioriteringer i den enkelte kommune. Det vil med bakgrunn i vårt materiale ikke være mulig å avgjøre hvilke kontekstuelle faktorer som er med på å bestemme ønsket om ulike tilsynsordninger.

TABELL 2.7: YRKESAKTIVE/STUDERNEDE FORELDRE: BRUK OG ØNSKET BRUK AV ULIKE HOVEDTYPER AV TILSYNSORDNINGER ETTER BOSTEDS SENTRALITET, YNGSTE BARN. PROSENT

BARNETILSYN	BY		TETTBYGD		SPREDTBYGD	
	FAKTISK	ØNSKET	FAKTISK	ØNSKET	FAKTISK	ØNSKET
1. BARNEHAGE	37	60	26	42	22	38
2. PRIVATORG.	33	20	28	22	38	26
3. NÆRMILJØ	12	8	21	18	28	22
4. FORELDRE	14	10	18	14	11	11
5. ANDRE ORD.	4	3	7	5	1	2
SUM	100 (246)	101 (240)	100 (137)	101 (153)	100 (85)	99 (89)

I tabellen over er det først og fremst tre funn som kan trekkes frem. For det første ser vi at barnehage utgjør en betraktelig større andel av både de benyttede og de ønskede ordningene i byer enn både i tettbygde og spredtbygde strøk. Med hensyn til bruk og ønsket bruk av barnehage er det i liten grad forskjell mellom tett- og spredtbygde strøk.

For det andre ser vi at privatororganiserte, betalte tilsynsordninger (dagmamma, praktikant mm.) er mer benyttet, men ikke vesentlig mer ønsket, i spredtbygde strøk enn i byer og tettbygde områder.

For det tredje ser vi at nærmiljøorganiserte ordninger er både mer benyttet og mer ønsket i tettbygde og spredtbygde strøk enn i byene.

De to siste funnene kan tolkes slik: Der barnehagedekningen er dårligst (tettbygde og spredtbygde strøk), er foreldrene ofte henvist til å benytte privatororganiserte, betalte ordninger. I disse strøkene er det imidlertid også mange som benytter nærmiljøbaserte ordninger. Dette funnet må primært forklares med at folk i tett- og spredtbygde strøk oftere enn folk i byene har personer i nærmiljøet (bestemødre, tanter, naboer, kjente) som kan benyttes som tilsynspersoner for barna.

2.4 KOMBINASJONER AV TILSYNSORDNINGER

Vi har hittil sett på den samlede bruk av tilsyn for yngste barn ved å studere hvilke tilsynsordninger som benyttes og hvilke som ønskes brukt. Dermed fikk vi, som vist, med en rekke kombinasjoner av tilsynsordninger. I dette avsnittet ser vi nærmere på hvor mange av de yrkesaktive/studerende som har en kombinasjon av tilsynsordninger og hvor mange som bare har én ordning. At flere tilsynsordninger benyttes for samme barn, behøver ikke å bety at man har et dårlig tilbud. Det er imidlertid rimelig å anta at for de fleste foreldre vil en ensartet ordning være å foretrekke siden foreldrene (eller andre, f.eks. dagmamma, slektninger) da slipper å flytte barnet eller at barnet slipper å skifte miljø for ofte. Men det kan også tenkes kombinasjoner av ordninger som foreldre finner spesielt fordelaktige, f.eks. en kombinasjon mellom halvdagsbarnehage og hjelp fra nære slektninger. Dermed kan barnet både få et stabilt lekemiljø og oppnå nær kontakt med f.eks. besteforeldre. En indikator på om foreldrene ønsker en kombinasjon av ordninger får vi imidlertid når vi studerer det antall ordninger foreldrene faktisk ønsker å benytte.

TABELL 2.8: YRKESAKTIVE/STUDERENDE FORELDRE: BRUK AV OG ØNSKE OM BRUK AV EN ELLER FLERE TILSYNSORDNINGER FOR YNGSTE BARN (x). PROSENT

ANTALL TILSYNSORDNINGER	FAKTISK	ØNSKET
1 TILSYNSORDNING	82	81
2 TILSYNSORDNINGER	15	16
3 TILSYNSORDNINGER	3	3
4 TILSYNSORDNINGER	0	..
SUM	100	100
x) Ubesvarte svar er tatt ut.	(389)*	(393)*
*) Enheten er her mødre som har besvart spørsmålene.		

Vi ser at 82% av de yrkesaktive/studerende bare benytter én tilsynsordning for yngste barn og at likeledes 81% ønsker å ha bare én ordning. De aller fleste har altså bare én tilsynstype, og de aller fleste

ønsker også å ha bare én. Det er bare 18% som har kombinasjoner av ordninger; omtrent like mange (19%) ønsker å ha kombinasjoner.

Er så foreldrene fornøyde med å ha én, evt. flere alternativer? Vi vil først undersøke om det er samsvar mellom den gruppen foreldre som har én tilsynsordning for yngste barn og gruppen som ønsker én, dvs. om det er de samme foreldrene som bare har en ordning og som ønsker bare én.

En slik samsvarsanalyse viser at en del av dem som har ett alternativ, godt kunne tenke seg å kombinere flere ordninger. "Bare" 84% av dem som har én ordning, mener at denne tilpasningen er mest gunstig i forhold til arbeids- og utdanningssituasjonen. 13% ønsker en kombinasjon av to ordninger.

Samsvarsanalysen viser videre at mange av dem som i dag kombinerer to ordninger, ønsker bare én. 58% er av denne oppfatning, mens 32% fortsatt ønsker å benytte to.

Av dette kan vi slutte at det store flertall av yrkesaktive/studerende mødre benytter og fortsatt ønsker å benytte bare én tilsynsordning for yngste barn. Likevel er det en del som mener at kombinasjoner av tilbud er gunstigst i forhold til egen arbeids- og utdanningssituasjon. Foreldrene er dermed ikke alltid av den oppfatning av én tilsynsordning best tilsvarende deres behov og ønsker i dag. Vi vil senere komme tilbake til hvilke kombinasjoner foreldrene benytter og hvilke de helst ønsker.

2.5 FORELDRE SOM BENYTTET ELLER ØNSKER Å BENYTTE EN TILSYNSORDNING

Siden de alle fleste foreldrene benytter og også ønsker å benytte bare én tilsynsordning for yngste barn, har vi studert disse gruppene foreldre spesielt. En fordeling på de ulike tilsynsordningen gir følgende resultat:

TABELL 2.9: YRKESAKTIVE/STUDERENDE FORELDRE: BRUK OG ØNSKET BRUK AV BARNETILSYN BLANT DEM SOM BENYTTET EN ORDNING OG BLANT DEM SOM ØNSKER Å BENYTTE EN ORDNING FOR YNGSTE BARN. PROSENT

TILSYNSORDNING	FAKTISK BRUK	ØNSKET BRUK
a. BARNEHAGE (HELDAG)	31	48
b. BARNEHAGE (HALVDAG)	5	12
c. BETALT DAGMAMMA	32	14
d. BARNEPARK	1	1
e. PRAKTIKANT/BARNEPIKE/HUSHJELP	5	6
f. PASS AV NÆRE SLEKTNINGER	10	8
g. PASS AV NABOER/KJENTE	1	..
h. FORELDRENE SKIFTER PÅ TILSYNET OG ARBEIDER TIL FORSKJELLIGE TIDER	9	8
i. EN AV FORELDRENE PASSER BARNET I ARBEIDSTIDEN	3	2
j. BARNET PASSER SEG SELV DET MESTE AV DAGEN	1	0
k. ANNET TILSYN	2	1
SUM	100	100
) Enheten er her foreldre.	(320)	(318)*

I denne listen over tilsynsordninger ser vi at både heldagsbarnehage og betalt dagmamma blir benyttet av omtrent like mange foreldre. Litt over 30% av mødrene benytter hver av de to ordningene. Nesten to tredjedeler av de foreldrene som benytter bare én, benytter én av nettopp disse to ordningene. Videre ser vi at bare 5% bruker halvdagsbarnehage.

Ser vi på listen over hvilke tilsynstyper som ønskes brukt, ser vi at nesten halvparten av dem som ønsker én ordning, ønsker heldagsbarnehage, mens bare 14% ønsker dagmamma. Det er 12% som ønsker halvdagsbarnehage, altså flere enn dem som i dag benytter en slik ordning. Til sammen er det 60% som ønsker én eller annen form for barnehage.

For de andre alternativene ser vi at pass av nære slektninger har et visst omfang med 10%; nesten like mange (9%) har en ordning der foreldrene skifter på tilsynet og arbeider til forskjellige tider. De øvrige ordningene benyttes bare av et fåtall av foreldrene. For alle disse ordningene gjelder det at faktisk og ønsket bruk korresponderer sterkt. Det er omtrent like mange som ønsker disse ordningene som pr. i dag benytter dem.

Det er for ordningene barnehage og betalt dagmamma vi finner størst sprik mellom bruk og ønsket bruk: Atskillig flere enn dem som i dag har barnehageplass ønsker en slik tilsynsordning; motsatt er det atskillig færre som ønsker å benytte betalt dagmamm enn som i dag må benytte en slik ordning. Dette funnet underbygger den antakelsen vi gjorde i avsnitt 2.1, nemlig at svært mange av dem som benytter dagmamma som tilsynsform, ville benyttet andre ordninger dersom de var tilgjengelige.

2.6 HVILKE KOMBINASJONER BENYTTES?

Selv om det store flertall (80%) av yrkesaktive/studerende mødre ønsker én tilsynsordning for yngste barn, kan det likevel være interessant å se nærmere både på de kombinasjonsordninger som benyttes og dem som ønskes benyttet. Som vi så, var det stor overensstemmelse mellom andelen som benytter kombinasjoner og tilsvarende andel som ønsker kombinasjoner.

Vi vil konsentrere oss om de familiene som kombinerer to tilsynsordninger, siden det er svært få som kombinerer flere enn to ordninger for yngste barn. Det er som vi så, 15% av familiene (59 familier) som benytter to tilsynsordninger for yngste barn.

En opplisting av ordninger som kombineres, viser at det er stor spred-

ning i de kombinasjoner som benyttes: Det synes altså å være slik at det er mange typer av ordninger kombineres. Det kan dessuten være vanskelig å avgjøre hvilken ordning foreldrene anser som hovedordningen. Mange kombinerer f.eks. ektefelledelt tilsyn (foreldrene arbeider til forskjellige tider) med andre ordninger. Er det da slik at det er det ektefelledelte tilsynet som er hovedtilsynet, mens andre ordninger supplerer, f.eks. hjelp av nær slekt? Hva da med den personen som oppgir heldagsbarnehage i kombinasjon med ektefelledelt tilsyn? Her er det rimelig å anta at det er heldagsbarnehagen som er hovedtilsynet, mens foreldrene i tillegg skifter på barnetilsynet og arbeider til forskjellige tider. I analysen av kombinasjonsordninger kunne det vært mulig å sammenholde opplysninger om benyttede tilsynsordninger med foreldrenes arbeidstider. Dette kunne gi grunnlag for å undersøke om f.eks. halvdagsbarnehage benyttes av foreldre med kort arbeidstid eller av foreldre med heldagsarbeid som er nødt til å supplere halvdagsbarnehage med andre ordninger. En slik analyse er statistisk sett lite fruktbar siden det her dreier seg om ganske få personer i hver av gruppene. Vi nøyer oss derfor med en opplisting av de tilsynsordningene som hyppigst forekommer i kombinasjone med andre.

- * Nær slekt, i 29 (16+13) av familiene, dvs. 49%.
- * Dagmamma, i 26 (17+9) av familiene, dvs. 44%.
- * Ektefellene skifter på tilsynet og arbeider til forskjellige tider, i 23 av familiene, dvs. 39%.
- * Halvdagsbarnehage, i 15 av familiene, dvs. 25%.

I nesten halvparten (49%) av de familiene som kombinerer to tilsynsordninger for yngste barn, er det nær slekt som trår til. Nesten like mange (44%) familier benytter betalt dagmamma i kombinasjon med en annen ordning.

Ser vi så på de kombinasjonene som forekommer hyppigst, finner vi:

- * Ektefellene skifter på og nær slekt: 17%
- * Halvdagsbarnehage og dagmamma: 14%
- * Dagmamma og nær slekt: 12%
- * Halvdagsbarnehage og nær slekt: 8%
- * Ektefellene skifter på og dagmamma: 7%

Tilsammen benyttes disse kombinasjonene av nesten 60% av familiene som kombinerer to ordninger.

Vi så at det faktisk var noen flere foreldre som ønsker kombinasjoner av tilsynsordninger enn som benytter kombinasjoner: 69 familier benytter slike kombinasjoner, mens 75 familier hevder at kombinasjoner av ordninger passer best i forhold til foreldrenes arbeids- eller studietider.

Ser vi så på hvilke kombinasjoner som ønskes for yngste barn (av de foreldrene som ønsker å kombinere to ordninger), finner vi følgende:

Det viser seg å være større spredning i de tilsynsordningene som ønskes kombinert, enn dem som faktisk kombineres. En oppstilling av de ordningene som oftest ønskes kombinert med andre, viser følgende:

- * Halvdagsbarnehage, i 24 (21+3) familier, dvs. 39%.
- * Nær slekt, i 23 (14+9) familier, dvs. 37%.
- * Heldagsbarnehage, i 17 familier, dvs. 27%.
- * Dagmamma, i 17 (8+9) familier, dvs. 27%.
- * Foreldreskift, i 16 (2+14) familier, dvs. 26%.

Av de 24 familiene som ønsker halvdagsbarnehage kombinert med annen ordning, er det 3 familier som oppgir at de ønsker en kombinasjon mellom heldags- og halvdagsbarnehage. Dette tilsynslatende motsetningsfylte funnet (man kan ikke både ha heldags- og halvdagsbarnehage for samme barn) kan tolkes dithen at foreldrene ønsker en mellomting mellom

heldags- og halvdagsbarnehage.

Det er færre som ønsker å kombinere ordninger der nær slekt inngår som tilsynspersoner, enn som benytter en slik ordning. Dette funnet er i tråd med tidligere funn, nemlig at det er færre familier som ønsker å benytte nær slekt som tilsynspersoner enn som pr. i dag er henvist til en slik ordning.

Ser vi så på de hyppigst ønskede kombinasjonene, finner vi en ennå større spredning enn i de benyttede kombinasjonene. De fire hyppigst ønskede kombinasjonene er:

- * Halvdagsbarnehage og nær slekt: 11%
- * Nær slekt og familieskift: 10%
- * Heldagsbarnehage og nær slekt: 8%
- * Halvdagsbarnehage og dagmamma: 8%

2.7 TILSYNSORDNINGER FOR ALLE BARN UNDER 7 ÅR: HVORFOR ØNSKES ORDNINGENE?

Vi har i de forrige avsnittene studert bruk og ønsket bruk av tilsynsordninger for yngeste barn. Som vi så i avsnitt 2.2, spiller barnets alder en vesentlig rolle både for hvilke tilsynstyper som benyttes og for hvilke ordninger som ønskes for barna. Vi så at det spesielt var for de to ordningene barnehage og privat dagmamma at aldersspesifikk bruk og ønsker slo ut.

Den aldersspesifikke bruken av en tilsynsordning er, som vi viste, avhengig av flere forhold. Foreldrenes vurdering av hvilke ordninger som er mest gunstig for barnet, er kanskje den viktigste faktoren her. Når barnet er lite, viser det seg at foreldrene, og oftest mødrene, tilpasser sin arbeids- eller studiesituasjon til barnets behov for kontakt

med foreldrene, f.eks. ved å arbeide eller studere på deltid. Men en viktig faktor her er også tilbudet av ulike tilsynsordninger. Vi vet at det har skjedd en atskillig svakere utbyggingen av barnehageplasser for små barn (under 3 år) enn for de større. Derved begrenses bruken av denne tilsynsordningen også av tilbudet om barnehageplass. Vi så i avsnitt 2 at andelen som benytter barnehage, er dobbelt så stor blant de eldre barna enn blant de yngre. En så stor forskjell fant vi ikke med hensyn til ønske om barnehageplass. Her var det fortsatt en viss forskjell i ønske om barnehageplass avhengig av barnets alder, men ikke på langt nær så stor som for bruken av denne tilsynsordningen. Det er mao. relativt flere foreldre med små barn som ønsker barnehageplass, men som ikke får et slikt tilbud enn det er for foreldre med noe eldre barn.

I dette avsnittet vil vi ta for oss hele gruppen av barn under 7 år blant de yrkesaktive- eller utdanningssøkende foreldrene. Ved at alle barna trekkes med i analysen, endres aldersfordelingen blant barna i utvalget: Flere eldre barn kommer med. Vi får dermed mulighet til å studere nærmere den aldersspesifikke fordelingen på de ulike tilsynsordningene.

Totalt har de yrkesaktive og studerende mødrene i utvalget 511 barn under 7 år. Ser vi så på hvilke hovedtyper av tilsynsordninger foreldrene benytter og ønsker å benytte for disse barna, finner vi følgende.

TABELL 2.10: YRKESAKTIVE/STUDERENDE FORELDRE: BRUK OG ØNSKET BRUK AV BARNETILSYNSORDNINGER FOR ALLE BARN UNDER 7 ÅR, ETTER BARNETS ALDER. PROSENT

HOVEDTYPER AV TILSYN	UNDER 3 ÅR		OVER 3 ÅR	
	BRUK	ØNSKET	BRUK	ØNSKET
1. BARNEHAGE	17	42	40	56
2. PRIVATORG. (BETALT)	44	28	24	15
3. NÆRMILJØ	14	13	17	13
4. FORELDRE	20	15	13	10
5. ANDRE ORDNING	6	3	5	5
SUM	101	101	99	99
	(178)*	(197)*	(427)*	(420)*

* Enhet=tilsynsordning

De mødrene som har besvart dette spørsmålet, bruker tilsammen 605 tilsynsordninger for barna under 7 år og de ønsker å benytte 617 ordninger.

Av tabellen ser vi at det er ubetydelige forskjeller mellom benyttede og ønskede tilsynsordninger for henholdsvis yngste barn og alle barna sett samlet. Selv om alle førskolebarna til de yrkesaktive/studerende mødrene trekkes inn i analysen, endrer altså ikke dette det bildet vi tidligere har fått av bruk og ønsket bruk av tilsynsordninger. Vi ser at det er atskillig flere som ønsker barnehage enn som i dag har en slik tilsynsordning. Dette gjelder særlig for de yngre barna. Det viser seg også at svært mange av ordningene for de små barna (44%) består i privatororganiserte, betalte tilsynsordninger, mens det er atskillig færre ønsker om slike ordninger for små barn (28%). Det samme mønsteret finner vi også for de eldre barna, men ikke like påfallende som for de små. Dette funnet støtter antakelsen om at de privatororganiserte, betalte tilsynsordningene kompenserer for mangelen på offentlige ordninger, dvs. barnehage. En slik konklusjon gjelder særlig for dagmammaordningen: Det er mange som ser seg nødt til å benytte denne ordningen i mangel av andre aktuelle tilbud.

Bruk og ønsket bruk av andre ordninger som nærmiljøbaserte ordninger og ordninger basert på at foreldrene selv står for barnetilsynet, støtter også en slik konklusjon. Her er det stort samsvar mellom andelene som benytter og andelene som ønsker disse ordningene. Vi ser også at både nærmiljøbaserte og foreldrebaserte alternativer er omtrent like utbredt som bruk av barnehage. Vi ser også at det, særlig for de eldre barna, er like få som ønsker privatorganiserte, betalte ordninger som nærmiljø- eller foreldrebaserte.

Vi har spurt foreldrene om hvorfor de ønsker eller ikke ønsker ulike tilsynsordninger. Her har vi konsentrert oss om de to tilbudene barnehage (hel- eller halvdags) og dagmamma. Det er disse ordningene som er i vekst og som står mest sentralt i den offentlige debatten. Det kan imidlertid tenkes flere grunner til at foreldrene ønsker den ene fremfor den andre. Gjennom en presisering av begrunnelsene for å foretrekke én av dem, er det mulig å få økt forståelse for foreldrenes prioriteringer.

Som vi har sett, er det svært mange som ønsker barnehageplass for sine barn. I stedet for at disse foreldrene skal begrunne hvorfor de ønsker barnehageplass, har vi bedt de foreldrene som ikke ønsker barnehageplass for sine barn, om å begrunne dette standpunktet. Det var her mulig å velge mellom en rekke faste svaralternativer. Både begrunnelser som gjelder den praktiske tilgjengeligheten av barnehage og de kostnadsmessige sidene ved å benytte barnehage er tatt med. Vi har også bygget inn de mer ideologiske aspektene ved denne tilsynsordningen siden slike argumenter har hatt en viss plass i debatten om det offentliges engasjement i utbyggingen av flere barnehager. Følgende resultat fremkommer:

TABELL 2.11: YRKESAKTIVE/STUDERENDE FORELDRE SOM IKKE ØNSKER BARNEHAGE: VIKTIGSTE GRUNN TIL IKKE Å ØNSKE BARNEHAGE. PROSENT

VANSKELIG Å FÅ BARNEHAGEPLASS	12
FOR DYRT I FORHOLD TIL HUSSTANDENS ØVRIGE INNTEKTER OG UTGIFTER	9
FINNES IKKE BARNEHAGE FOR BARN I VÅR ALDERSGRUPPE I RIMELIG NÆRHET	18
ÅPNINGSTIDENE I BARNEHAGENE SAMSVARER DÅRLIG MED ARBEIDSTIDEN MIN/VÅR	22
SLITSOMT OG TIDKREVENDE Å BRINGE OG HENTE BARNA	6
SYNES IKKE BARNEHAGE ER EN GOD TILSYNSFORM FOR BARN	7
ANNET	6
UBESVART	20
SUM	99
	(130)

Vi ser at det er stor spredning i begrunnelsene for hvorfor foreldrene ikke ønsker barnehage for ett eller flere av barna. Det er også relativt mange (20%) som ikke har besvart dette spørsmålet. Denne gruppen er imidlertid tatt med nettopp fordi den her er såpass stor.

Vi ser at det er tre begrunnelser som trekkes frem av mange av foreldrene: at det er vanskelig å få barnehageplass selv om det skulle finnes barnehage i nærheten (12%), at det ikke finnes barnehage i rimelig nærhet (18%) og at åpningstidene i barnehagen ikke samsvarer med foreldrenes arbeidstider (22%). Alle disse argumentene har å gjøre med tilgjengeligheten av barnehage som tilsynsform for foreldrene: Hele 52% av foreldrene benytter altså et slikt tilgjengelighetsargument for å begrunne hvorfor de ikke ønsker barnehage.

Tilgjengelighetsargumentene er egentlig ikke innvendinger mot barnehage

i seg selv, men heller uttrykk for at foreldrene er realistiske med hensyn til å ønske en ordning de av praktisk grunner ikke får eller kan benytte. Det er derfor rimelig å si at mer enn halvparten av de foreldrene som oppgir at de ikke ønsker barnehage for sine barn, ikke tar avstand fra barnehage som tilsynsform. De tror snarere at de ikke har tilgang på en slik ordning og derfor planlegger andre ordninger.

Vi ser at i forhold til tilgjengelighetsargumentene er det svært få (7%) som ikke ønsker barnehage fordi de mener at barnehage ikke er en god tilsynsform for barn. Det er omtrent like mange som synes at det er slitsomt og tidkrevende å bringe og hente barna i barnehage, og som av den grunn ønsker andre ordninger. Dette er trolig én av grunnene til at både dagmammaordningen og praktikantordningen har fått et såpass stort omfang som den har; når barnehagen er beliggende langt fra hjemmet, bruker foreldrene uforholdsmessig mye tid til å bringe og hente barna. Hverdagen er for mange allerede er belagt med mange gjøremål, og de fleste er avhengige av å møte til arbeid eller på skole til bestemte tider. I en slik sammenheng kan den tid som går med til henting og bringing, være kostbar i forhold til den tid familien har til å være sammen. Videre kan den bidra til å skape en stressende situasjon for såvel foreldre som barn (f.eks. om man bor i strøk med sterk rushtrafikk eller er avhengig av offentlige kommunikasjonsmidler).

Vi har stilt spørsmål til de foreldrene som sier at de ønsker privat, betalt dagmamma om hva hovedgrunnen er til at de ønsker denne ordningen. Vi har også her benyttet faste svaralternativer. Både tilgjengelighetsargumenter, økonomiske argumenter og forhold som angår innholdet i tilsynsformen er tatt med. Først tar vi for oss de foreldrene som ønsker dagmamma, men som i tillegg kan ønske andre ordninger for ett eller flere barn. Her fant vi følgende fordeling:

TABELL 2.12: YRKESAKTIVE/STUDERENDE FORELDRE SOM ØNSKER DAGMAMMA: VIKTIGSTE GRUNN TIL Å ØNSKE PRIVAT, BETALT DAGMAMMA. PROSENT

DAGMAMMA ER EN ØKONOMISK GUNSTIG ORDNING	3
BARNET FÅR MER OPPMERKSOMHET HOS EN DAGMAMMA ENN I BARNEHAGE	13
ENESTE MULIGHET TIL Å SKAFFE BARNETILSYN I RIMELIG NÆRHET	37
DAGMAMMA EN FLEKSIBEL ORDNING I FORHOLD TIL FORELDRENES ARBEIDSTIDER	39
UENIG I BARNEHAGENES INNHOLD	0
ANNET	4
UBESVART	4
SUM	100 (70)

Av de 70 personene som sier at de ønsker dagmamma for ett eller flere av barna under 7 år, ser vi at to begrunnelser gjør seg gjeldende: Enten at dagmamma er den eneste mulighet til å skaffe barnetilsyn i rimelig nærhet (37%), eller at dagmamma er den mest fleksible tilsynsordningen i forhold til foreldrenes arbeidstider (39%). Begge disse begrunnelsene har å gjøre med den praktiske tilgjengeligheten av ulike tilsynstyper, enten fordi dagmamma er den eneste eksisterende ordningen eller fordi den i praksis (pga. foreldrenes arbeidstider) er den eneste brukbare. Tilsammen er det 76% av foreldrene som benytter tilgjengelighetsargumentet for å begrunne hvorfor de ønske dagmamma. For de 37% av foreldrene som hevder at de ønsker dagmamma fordi det er eneste mulighet for å skaffe barnetilsyn i rimelig nærhet, kan man spørre om de faktisk ønsker dette tilbudet, eller om ønskeligheten mer er uttrykk for tvang: De ønsker ordningen fordi andre alternativer ikke er aktuelle. Det samme argumentet kan man også anvende på den gruppen foreldre som hevder at dagmamma er den mest fleksible løsningen i forhold til arbeidstidene. Er det slik at andre alternativer, som f.eks. barnehage, gjør det vanskelig for foreldre med ubekvemme arbeidstider å benytte

andre ordninger enn dagmamma?

Som vi ser, er det ingen som velger dagmamma fordi de er uenige i barnehagens pedagogiske innhold. Det er derimot grunn til å merke seg at en del (13%) mener at barna får mer oppmerksomhet hos en dagmamma enn i en barnehage, fordi barnet da ikke behøver å konkurrere med så mange andre barn om oppmerksomhet fra voksne eller lekekammerater. Det er også svært få (3%) som synes at dagmammaordningen er økonomisk gunstig for familien.

Tar vi så for oss de foreldrene som bare ønsker å benytte dagmamma for ett eller flere barn, finner vi følgende:

TABELL 2.13: YRKESAKTIVE/STUDERENDE FORELDRE SOM BARE ØNSKER DAGMAMMA: VIKTIGSTE GRUNN TIL BARE Å ØNSKE PRIVAT, BETALT DAGMAMMA. PROSENT

DAGMAMMA ER EN ØKONOMISK GUNSTIG ORDNING	6
BARNET FÅR MER OPPMERKSOMHET HOS EN DAGMAMMA ENN I BARNEHAGE	11
ENESTE MULIGHET TIL Å SKAFFE BARNETILSYN I RIMELIG NÆRHET	31
DAGMAMMA EN FLEKSIBEL ORDNING I FORHOLD TIL FORELDRENE ARBEIDSTIDER	47
UENIG I BARNEHAGENS INNHOOLD	0
ANNET	6
SUM	101
	(30)

Det er som vi ser bare 30 personer som svarer at dagmamma er den eneste tilsynsordningen som er tilpasset foreldrenes arbeids- eller studietid. Selv om dette er svært få i forhold til alle yrkesaktive eller studerende i utvalget, kan det likevel være verdt å merke seg svarfordelingen: Nesten halvparten av dem som bare ønsker dagmamma (47%), hevder at grunnen er at foreldrenes arbeidstider gjør det vanskelig å benytte andre ordninger. Dagmammaordningen velges altså av mange fordi den er

fleksibel. Vi ser også at 31% velger dagmamma fordi dette er den eneste muligheten for å skaffe barnetilsyn. Tilsammen er det altså mer enn tre fjerdedeler (78%) som trekker tilgjengelighetsargumenter frem som hovedbegrunnelse for hvorfor de bare ønsker dagmamma.

2.8 SKIFTING AV BARNETILSYNSORDNING

Det må antas at de fleste foreldre ønsker mest mulig stabilitet i barnetilsynet. Stabile tilsynsordninger må antas å være en fordel både for barna og foreldrene; for barna ved at lekemiljøet og omgivelsene ikke skifter for mye, for foreldre ved at de kan regne med at tilsynsordningen er tilgjengelig når man trenger den (f.eks. at tilsynspersonen/-personene møter til avtalt tid, er friske osv.) og at daglige rutiner kan opprettholdes. Hyppige skift av tilsynsordninger kan være belastende både for barn og foreldre, men det kan også være at man skifter til en bedre ordning. I så fall er det ikke sikkert at skifte av ordning oppfattes som belastende.

Studerer vi hvor mange ganger de yrksaktive eller studerende foreldrene har skiftet barnetilsynsordning i løpet av de siste 12 månedene, finner vi følgende resultat:

TABELL 2.14: YRKESAKTIVE/STUDERENDE FORELDRE: SKIFTE AV TILSYNSORDNING I LØPET AV SISTE 12 MÅNEDER. PROSENT

0 GANGER	75
1 GANG	17
2 GANGER	5
3 ELLER FLERE GANGER	4
UBESVART	
SUM	101
	(400)

I løpet av det siste året før intervjuutidspunktet var det bare vel 25% av foreldrene som har byttet barnetilsynsordning for ett eller flere av barna. De aller fleste (75%) hadde ikke byttet barnetilsyn i løpet av

denne tidsperioden. Av dem som har byttet i det aktuelle tidsrommet, er det bare 9% som har endret ordning mer enn én gang. Vi har imidlertid ikke grunnlag for å uttale oss nærmere om de 75% som har hatt stabilitet i tilsynet. Har de vært fornøyde med de tilsynsordningene de har hatt, eller har de unnlatt å skifte ordning for å opprettholde mest mulig stabilitet i de ordninger de allerede har?

Hva er så grunnen til at foreldre skifter tilsynsordning? Foreldrene er gitt en rekke svaralternativer; vi har tatt med grunner som har med tilsynets stabilitet eller praktiske tilgjengelighet å gjøre, trivselsmessige eller pedagogiske forhold ved tilsynsordningene og andre nærliggende grunner til at man må skifte tilsynsordning. Tabell 2.15 gir en antydning om grunner til å skifte barnetilsyn.

TABELL 2.15: YRKESAKTIVE/STUDERENDE FORELDRE SOM HAR SKIFTET BARNETILSYN I LØPET AV SISTE 12 MÅNEDER: VIKTIGSTE GRUNN TIL AT MAN HAR MÅTTET SKIFTE TILSYNSORDNING MINST EN GANG I LØPET AV SISTE ÅR. PROSENT

A. DAGMAMMAEN SLUTTET/BARNEHAGEN STENGTE/ MISTET Plass I BARNEHAGE	41
B. FOR LITE STABILITET I TILSYNET (F.EKS. BARNEPASSER MYE SYK)	3
C. TILSYNET HADDE UPRAKTISK BELIGGENHET	5
D. ARBEIDSTIDENE PASSET IKKE MED BARNEHAGENES ÅPNINGSTIDER	2
E. BARNET TRIVDES IKKE	10
F. FORELDRE/BARNEPASSER(E) KOM IKKE OVERENS OM BARNEPASSET	2
G. TILSYNET FOR LITE STIMULERENDE	5
H. FAMILIEN FLYTTET	0
I. TILSYNET BLE FOR DYRT	1
J. BARNET FIKK Plass I BARNEHAGE	5
K. ANNET	18
SUM	100 (100)

Den hyppigste grunnen til skifte er at tilsynsordningen falt bort, f.eks. ved at dagmammaen sluttet som dagmamma, at barnehagen stengte eller at barnet mistet plassen i barnehagen. Hele 41% av foreldrene har en slik begrunnelse. De øvrige er ganske jevnt fordelt.

Vi har gruppert endel av begrunnelsene etter vesentlige hoveddimensjoner ved begrunnelsene. Vi har valgt to slike dimensjoner: En stabilitets/tilgjengelighetsdimensjon og en trivselsdimensjon. Disse to dimensjonene antar vi dekker de to viktigste målestokkene for å vurdere om en tilsynsordning er tilfredsstillende.

Med stabilitet/tilgjengelighet tenker vi på tilsynets praktiske tilgjengelighet og om foreldrene kan regne med å ha eller fortsatt beholde tilsynet når de trenger det, eller om det av praktiske grunner er umulig å benytte de tilsynsordninger man allerede har ordnet. Begrunnelsene A - D kan grupperes etter en slik dimensjon. Her er det som oftest ikke foreldrene som velger om de vil beholde en tilsynsordning eller ikke, men snarere slik at ordningene av praktiske grunner ikke lenger lar seg benytte, gitt at foreldrenes livssituasjon forblir den samme (at de fortsetter å bo der de bor, at arbeidstidene forblir uendret osv.).

Begrunnelsene E - G kan grupperes etter en trivselsdimensjon, enten ved at barnet ikke trives eller at foreldrene ikke er fornøyde med innholdet i tilsynet. I motsetning til stabilitets/tilgjengelighetsdimensjonen kan man her si at foreldrene velger å finne andre ordninger ut fra innholdet i ordningen.

Selv om det kan være problematisk å sette et slikt skille mellom "tvungne" og "valgte" forhold som fører til skifte av tilsynsordning, kan likevel et slikt skille være interessant ut fra en vurdering av hvor stort handlingsrom foreldrene har til å velge ordninger som kan tilpasses deres og barnas behov for tilfredsstillende tilsyn.

De øvrige begrunnelsene står enkeltvis. Økonomi-argumentet (tilsynet for dyrt) kan være et tilgjengelighetsargument i den forstand at kostnadene ved tilsynet gjør det vanskelig for foreldrene å beholde det. Vi har likevel valgt ikke å gruppere dette argumentet sammen med de andre stabilitets/tilgjengelighetsargumentene fordi denne hoveddimensjonen mer peker mot den fysiske tilgjengeligheten enn tilgjengelighet over hodet. De resterende argumentene utgjør imidlertid bare 14% av besvarelsene. Det er også relativt mange (18%) som har andre enn de foreslåtte begrunnelsene.

Gruppert etter de to hoveddimensjonene stabilitet/tilgjengelighet og trivsel ser vi at det er hele 51% som har begrunnelser av den første typen, mens 17% hevder at trivselsargumenter var viktigste grunn til å skifte barnetilsyn.

Likevel er det ikke sikkert at skifte av barnetilsyn, uansett årsak, skaper store problemer for foreldrene og barna. Vi har stilt de foreldrene som har skiftet, spørsmål om dette skapte problemer for familien. Her fikk vi følgende resultat:

TABELL 2.16: YRKESAKTIVE/STUDERENDE FORELDRE SOM HAR SKIFTET BARNETILSYN I LØPET AV SISTE 12 MÅNEDER: SKAPTE BYTTET AV TILSYNSORDNING PROBLEMER FOR FAMILIEN? PROSENT

STORE PROBLEMER	20
SMÅ PROBLEMER	23
INGEN PROBLEMER	57
SUM	100
	(100)

Vi ser av tabellen at de aller fleste foreldrene (80%) hevder at byttet av tilsynsordning skapte små eller ingen problemer for familien. Bare 20% hevder at det skapte store problemer. Man bør derfor være varsom med å trekke den slutning at bytte av tilsynsordninger i seg selv oppleves som problemskapende for familien. På den annen side kan det hevdes at spørsmålsstillingen ikke godt nok fanger opp om bytte av tilsynsordning er problemskapende eller ikke, siden de fleste nok ikke vil rapportere om problemer med mindre de ble virkelig betydelige.

En nærmere undersøkelse viser at det er flere av dem som har byttet barnetilsyn av tilgjengelighetsgrunner, som hevder at byttet av tilsyn har skapt store problemer for familien. 25% av foreldrene i denne gruppen rapporterer om store problemer, mens 42% sier at byttet av tilsyn ikke skapte problemer for familien. Blant de foreldrene som byttet barnetilsyn av trivselsgrunner, er det bare 12% som mener at byttet skapte store problemer, mens hele 77% sier at det ikke skapte problemer. Dette kunne tyde på at foreldre som skifter tilsyn av trivsels-

grunner mer opplever byttet av tilsyn som en valgt eller frivillig handling, mens de som ikke har byttet tilsyn av trivselsgrunner mer føler seg kastet ut i forhold de ikke har kontroll over.

2.9 ANSVAR FOR BRINGING OG HENTING AV BARN

De foreldre som benytter barnehage eller dagmamma for ett eller flere av barna, ble stilt spørsmål om hvem som vanligvis har hovedansvaret for bringing og henting av barna. For barnets del forutsetter vi at det ikke gjør stor forskjell med hensyn til hvem som bringer og henter: om det er mor eller far, nær slekt eller dagmammaen, så lenge det dreier seg om personer barnet har fortrolighet til. Fra både likestillings- og nærmiljøperspektiv kan det imidlertid være interessant å finne ut hvem som her har det daglige hovedansvaret: Fra et likestillingsperspektiv fordi dette kan si noe om hvem av foreldrene som tilpasser sin arbeids- eller studiedag til omsorgsoppgaver, fra et nærmiljøperspektiv om foreldre har mulighet til å få avlastning for endel av de praktiske sidene ved barneomsorgen, i tillegg til at de allerede benytter seg av fremmedbasert tilsyn (barnehage eller dagmamma). Vi fant her følgende fordeling ("jeg" er her intervjuobjektet, dvs. moren):

TABELL 2.17: YRKESAKTIVE/STUDERENDE FORELDRE MED BARN I BARNEHAGE ELLER HOS DAGMAMMA: HOVEDANSVAR FOR BRINGING OG HENTING. PROSENT

JEG SELV BRINGER OG HENTER	48
EKTEFELLE/SAMBOER	14
DELT ANSVAR MELLOM FORELDRENE	29
PERSONER I NÆRMILJØET (NÆR SLEKT, NABOER, KJENTE)	2
DAGMAMMAEN	4
ANNET	1
UBESVART	1
SUM	99
	(285)

Vi ser at i de fleste tilfeller er det moren som har ansvar for bringing og henting. Hele 48% av mødrene sier at de har hovedansvaret. Tar

vi også med de tilfellene der foreldrene deler på ansvaret, ser vi at mødrene i vel tre fjerdedeler av tilfellene (77%) er involvert i bringing og henting. I 14% av tilfellene er det faren som har ansvaret, mens han i 43% av tilfellene er involvert i bringing og henting. Tilsammen står foreldrene for hovedansvaret i 91% av familiene.

Vi ser også at det er svært sjelden foreldrene får hjelp av andre. Det er i så fall dagmammaen som hjelper til (og da dreier det seg kanskje om betalt hjelp). Nesten ingen i nærmiljøet, verken slekt eller venner, bistår foreldrene.

2.10 BEHOV FOR BARNETILSYN UTENFOR NORMALARBEIDSTIDEN

Mange foreldre har behov for barnetilsyn også utenfor normalarbeidstiden. Et slikt tilsynsbehov kan både skyldes at man har ubekvem arbeidstid, men også at man har lange arbeidsreiser, må gå på kurs om kvelden eller må utføre andre nødvendige gjøremål (f.eks. oppsøke tannlege, lege osv.). De yrkesaktive/studerende mødrene ble stilt spørsmål om de (eller familien) har behov for barnetilsyn utenfor normalarbeidstiden. Vi har altså begrenset spørsmålet til behov for tilsyn på grunn av arbeid eller andre nødvendige gjøremål; fornøyelser er unntatt. (Her vil det være opp til foreldrenes eget skjønn å vurdere hva de anser som nødvendige gjøremål og hva som er fornøyelser eller mindre nødvendige gjøremål. Hvordan skal man f.eks. definere innkjøp: Som nødvendighet eller fornøyelse?)

Vi har stilt spørsmål om behov for tilsyn tidlig om morgenen, om kvelden, i helgene eller ved andre anledninger (utenom private fornøyelser). Det er videre skilt mellom tre grader av tilsynsbehov: At man har behov ofte, av og til eller aldri. Vi tar her med ubesvarte spørsmål fordi de gir et inntrykk av hvor mange som har evt. ikke har gjort seg opp en mening om dette behovet.

På spørsmål om behov for tilsyn til ulike tidspunkter fikk vi følgende svar:

TABELL 2.18: YRKESAKTIVE/STUDERENDE FORELDRE: BEHOV FOR BARNETILSYN UTENFOR NORMALARBEIDSDAGEN. PROSENT

TILSYNSBEHOV	TIDLIG OM MORGENEN	OM KVELDEN	I HELGENE	ANDRE ANLEDNINGER
OFTE	6	7	4	3
AV OG TIL	6	33	16	19
ALDRI	77	50	69	66
UBESVART	12	11	12	12
SUM	101 (400)	101 (400)	101 (400)	100 (400)

Vi ser her at svarmønsteret er påfallende likt for tre av de fire tidspunktene. Unntaket er tilsynsbehovet om kvelden. Det er få (mellom 3% og 7%) som hevder at de ofte har behov for barnetilsyn utenfor normalarbeidstiden. Det er tvert imot svært mange som hevder at de aldri har behov for slikt tilsyn (mellom 50% og 77%). Det er imidlertid verdt å merke seg at vel en tredjedel (33%) sier at de av og til har behov for slikt tilsyn om kvelden og at det er 40% som hevder at de ofte eller av og til har behov for tilsyn om kvelden. Det er også endel som markerer et behov for tilsyn av og til i helgene og ved andre anledninger (hhv. 16% og 19%).

3 FAKTISK OG ØNSKET BRUK AV BARNETILSYN BLANT HJEMMEVÆRENDE MØDRE

I vårt utvalg på 696 mødre inngår det 293 hjemneværende mødre. Disse er hjemneværende utover den lovfestede fødselspermisjonen. I de 293 personene inngår altså ikke mødre som "er nødt" til å være hjemme fordi de nylig har nedkommet, men mødre som av andre grunner har valgt å være hjemme. Dette kan gjelde mødre som er hjemme noe lengre enn fødselspermisjonsperioden eller i ennå lengre tid ("mens barna er små"), eller ikke tenker å ta betalt arbeid i det hele tatt. Her inngår også mødre som ikke var yrkesaktive før de fikk barn og som derfor ikke har hatt noen fødselspermisjon.

3.1 PLANER OM YRKESAKTIVITET

Foreldrene er forespurt om de har planer om å ta betalt arbeid i løpet av de nærmeste 12 månedene. Vi har valgt et tidsrom på 12 måneder for å få med oss de foreldrene som "bare" ønsker å være hjemme 1-2 år, som altså ønsker å være hjemme "mens barnet er lite". Det er ganske mange yrkesaktive kvinner som velger å være hjemme noe utover fødselspermisjonen (f.eks. ett år totalt), men som likevel må regnes som yrkesaktive, siden de med stor sannsynlighet vil gå tilbake til yrkeslivet. Vi har her formelt definert dem som hjemneværende (på intervju-tidspunktet); de kan i realiteten skilles ut ved å undersøke hvor mange av de formelt hjemneværende som tenker å ta betalt arbeid i løpet av ikke for lang tid (her satt til 12 måneder). Følgende fordeling fremkommer:

TABELL 3.1: HJEMMEVÆRENDE MØDRES PLANER OM BETALT ARBEID I LØPET AV DE NESTE 12 MÅNEDENE, ETTER ANTATT ANTALL ARBEIDSTIMER PR. UKE. PROSENT

ANTALL TIMER PR. UKE	
10 TIMER PR. UKE	7
20 TIMER PR. UKE	19
35 TIMER PR. UKE	1
MER ENN 35 TIMER PR. UKE	4
TENKER IKKE Å TA BETALT ARBEID	56
VET IKKE	13
SUM	100
	(293)

Vi ser at mer enn halvparten av de hjemmeværende mødrene (56%) ikke tenker å ta betalt arbeid i løpet av det neste året. 13% har heller ikke gjort seg opp noen mening om dette.

Det er 31% av de hjemmeværende mødrene som tenker å ta betalt arbeid innen 12 måneder. Det kan være et definisjonsspørsmål om disse bør kalles hjemmeværende eller yrkesaktive(-orienterte). Vi har valgt å kalle dem hjemmeværende (på intervju tidspunktet) fordi de i en viss fase har prioritert familiesituasjonen fremfor yrkeslivet (noe de færreste menn gjør). De fleste har planer om deltidsarbeid: 26% av de hjemmeværende mødrene har planer om jobb med inntil 20 timer pr. uke, dvs. omtrent halvparten av normal arbeidsdag. Det er bare 5% som tenker seg en normal arbeidsdag (35 timer eller mer pr. uke).

3.2 GRUNNER TIL Å VÆRE HJEMME

Hvorfor har så mødrene valgt å være hjemmeværende for kortere eller lengre tid? Vi har bedt foreldrene angi den viktigste grunnen til at de er hjemme.

TABELL 3.2: HJEMMEVÆRENDE MØDRE ETTER VIKTIGSTE GRUNN TIL Å VÆRE HJEMMEVÆRENDE. PROSENT

ØNSKER Å PASSE BARN SELV MENS DE ER SMÅ	78
HAR IKKE FUNNET PASSENDE ARBEID	7
IKKE FUNNET TILFREDSSTILLENDENDE BARNETILSYN	5
ØNSKER IKKE Å JOBBE	1
IKKE LØNNSOMT Å JOBBE NÅR MAN MÅ	
BETALE FOR BARNETILSYN	5
ANNET	3
UBESVART	1
SUM	100
	(293)

Vi ser at hele 78% av de hjemmeværende hevder at den viktigste grunnen til å være hjemme, er at de ønsker å passe barna selv mens de er små. Det er bare 7% som sier at mangelen på passende arbeid er viktigste grunn, mens omtrent like mange (5%) ikke har klart å skaffe tilfredsstillende barnetilsyn. Bare én prosent sier at grunnen er at de ikke ønsker å jobbe, mens 5% har vurdert det ulønnsomt å jobbe når man må betale for barnetilsynet.

Fordelingen i tabell 3.2. tyder altså på at de aller fleste har valgt å være hjemme fordi de selv ønsker å ha omsorgen for barna mens de er små. Bare 21% gir andre begrunnelser for å være hjemme.

Blant dem som svarer at de er hjemme fordi de ønsker å passe barna selv mens de er små, er det 64% som svarer at de ikke har planer om å ta betalt arbeid i løpet av de nærmeste 12 månedene. Hvorvidt disse har planer om arbeid senere, kan ikke avgjøres gjennom vår spørsmålsstilling. Det er imidlertid 25% som har planer om arbeid, de fleste med

deltidsarbeid. Ganske mange av dem som velger å være hjemme mens barna er små, er mao. ikke mer "hjemmeværende" enn at de har planer om å gå ut i yrkeslivet om ikke så lang tid. Mange mødre velger altså å være hjemme noe lengre enn fødselspermisjonsperioden, uten at de dermed kan regnes som hjemmeværende.

3.3 BRUK OG ØNSKET BRUK AV BARNETILSYN BLANT HJEMMEVÆRENDE MØDRE

Vi har stilt de hjemmeværende mødrene spørsmål om de daglig eller nesten daglig har hjelp til pass og tilsyn av barna til tross for at de selv er hjemme. Ganske mange rapporterer at de benytter ulike tilsynsordninger. Fordelt på ulike tilsynsordninger fant vi her følgende:

TABELL 3.3: HJEMMEVÆRENDE MØDRES BRUK AV TILSYNSORDNINGER FOR YNGSTE BARN. PROSENT

TILSYNSTYPE

BARNEHAGE (HEL DAG)	3
BARNEHAGE (HALV DAG)	8
BARNEPARK	4
BETALT DAGMAMMA	1
PRAKTIKANT/BARNEPIKE/HUSHJELP	..
PASS AV NÆRE SLEKTNINGER	4
PASS AV NABOER/KJENTE	2
ANNET	1
PASSER SELV	77
SUM	100
	(293)

Vi ser at tre av fire (77%) ikke har hjelp med tilsynet for yngste barn. Dette er kanskje ikke så overraskende. Mer forbausende er det at 11% av de hjemmeværende mødrene benytter en eller annen form for barnehage. Hele 8% benytter halvdagsbarnehage. I tillegg ser vi at 4% benytter barnepark. Like mange får hjelp av nær slekt (f.eks. besteforeldre, tanter).

Grunnen til at vi i dette materialet finner at endel av de hjemmevær-

ende mødrene benytter heldagsbarnehage, har trolig sammenheng med at de egentlig er å regne som yrkesaktive og at de derfor har fått tildelt barnehageplass før omsorgspermisjonen. 6 av de 10 personene det gjelder har planer om å ta betalt arbeid i løpet av de neste 12 månedene. Hvorfor de andre benytter barnehage, er vanskelig å avgjøre. Forhold ved familie- og bosituasjonen (f.eks. sosiale forhold i familien, utemiljø) eller barn med handicap kan her spille inn.

Vi har så spurt de mødrene som passer barnet/barna selv, om de ønsker noen av de nevnte ordningene, enten daglig eller en gang i blant. Her ber vi ikke foreldrene ta stilling til hvor realistisk det er at de får de ønskede tilsynsordningene, verken med tanke på praktisk tilgjengelighet eller kostnadene ved å benytte de ulike ordningene. Her fikk vi følgende resultat:

TABELL 3.4: HJEMMEVÆRENDE MØDRE UTEN HJELP MED BARNETILSYNET: ØNSKE OM HJELP, ENTEN DAGLIG ELLER EN GANG I BLANT, YNGSTE BARN. PROSENT

TILSYNSTYPE	DAGLIG	EN GANG I BLANT
BARNEHAGE (HEL DAG)	7	2
BARNEHAGE (HALV DAG)	26	15
BARNEPARK	9	8
BETALT DAGMAMMA	2	1
PRAKTIKANT/BARNEPIKE/HUSHJELP	3	5
PASS AV NÆRE SLEKTNINGER	4	20
PASS AV NABOER KJENTE	3	3
ANNET	..	1
ØNSKER INGEN HJELP	47	45
UBESVART	0	1
SUM	101 (224)	100 (224)

Vi ser at nesten halvparten av de hjemmевærende mødrene (47%) svarer at de ikke ønsker daglig hjelp med barnetilsynet. Det er også nesten halvparten (45%) som svarer at de ikke ønsker hjelp en gang i blant. Av dem som ønsker daglig hjelp med tilsynet av yngste barn, er det halvdagsbarnehage som er den mest ønskede ordningen. Hele 26% av de hjemmевærende mødrene som ikke har noe hjelp med barnetilsynet, ønsker daglig

halvdagsplass i barnehage for sitt yngste barn. En del, men atskillig færre, ønsker heldagsbarnehage eller barnepark.

Blant de ordninger som ønskes en gang i blant er også halvdagsbarnehage én av de mest nevnte (15%). Det alternativet de fleste nevner er imidlertid hjelp fra nære slektninger (20%). Til sammenlikning så vi at bare 4% av de hjemmeværende mødrene fikk daglig eller nesten daglig hjelp av nære slektninger. Det var også bare 4% av dem som ikke hadde noen hjelp, som ønsket daglig hjelp av nære slektninger. Dette tyder på at mange ønsker at nære slektninger kunne trå til med mer hjelp med barnetilsynet, om ikke daglig, så i det minste en gang i blant.

Vår undersøkelse tyder altså på at mange hjemmeværende mødre ønsker hjelp med barnetilsynet. Hele 54% av dem som i dag ikke har noen hjelp kunne ønske hjelp daglig og like mange (55%) kunne ønske hjelp en gang i blant. Dette må videre tyde på at ønske om å ta seg av barna selv mens de er små, ikke er uforenelig med ønske om avlastning. Mange ønsker daglig avlastning, helst i form av halvdagsbarnehage. Like mange ønsker også avlastning en gang i blant, enten i form av halvdagsbarnehage eller i form av hjelp fra nære slektninger. At halvdagsbarnehage og ikke nær slekt nevnes ved ønske om daglig hjelp, må trolig forklares ved at de færreste regner med at nær slekt kan trå til daglig og at det heller ikke er noe ønske om å "utnytte" sine nærmeste så ofte. Bruk av barnehage er derimot en mindre personlig og mer formalisert tilsynsform i den forstand at barnehagepersonalet nettopp er ansatt for å ta seg av andres barn, og at man derfor ikke belaster dem på samme måte som man vil kunne belaste nære slektninger.

Resultatene tyder altså på at hjelp med barnetilsynet ikke bare ønskes av yrkesaktive foreldre, men også blant dem som har valgt å være hjemme for kortere eller lengre tid. Det er imidlertid viktig å skille mellom et uttalt ønske om hjelp med barnetilsynet til faktisk bruk, forutsatt at det er tilgjengelig. Faktisk bruk vil ikke minst avhenge av kost-

nadene ved de enkelte ordningene. Det kan godt tenkes at man ønsker barnehageplass, men at familiekommien ikke gir rom for det, særlig ikke når den ene av foreldrene ikke har inntektsgivende arbeid.

3.4 BETALINGSVILJE BLANT HJEMMEVÆRENDE MØDRE

Som en sjekk på hvor reelt ønsket om tilsyn blant de hjemmевærende foreldrene er, har vi spurt dem som ønsker tilsyn av andre enn de foresatte, men som i dag ikke har hjelp med tilsynet, om hvor mye de ville være villige til å betale for barnetilsynet. Her fant vi følgende:

TABELL 3.5: HJEMMEVÆRENDE MØDRES VILJE TIL Å BETALE FOR BARNETILSYN, ETTER BETALING PR. MND. FOR YNGSTE BARN. PROSENT

KR. 0/INGENTING	5
UNDER KR. 100	2
KR. 100-400	34
KR. 500-900	30
KR. 1000-1400	8
KR. 1500-1900	3
KR. 2000-3000	2
MER ENN KR. 3.000	0
VET IKKE	14
UBESVART	3
SUM	101
	(122)

Vi ser at det er ganske få, vel én av ti hjemmевærende mødre, som sier at de er villige til å betale mer enn kr. 1000 for barnetilsynet. Det er altså få som er villige til å betale det en heldags barnehageplass eller dagmamma koster (som oftest mellom kr. 1000 og kr. 2000). Det er imidlertid 43% som er villige til å betale minst det en halvdags barnehageplass koster (mellom kr. 500 og kr. 1000). Som vi så, var det relativt mange som ønsket nettopp halvdagsbarnehage. Det er mao. ikke urimelig å tolke disse resultatene dithen at ganske mange av de hjemmевærende foreldrene ønsker barnetilsyn og er villige til å betale kostnadene ved tilsynet, eller i det minste har en realistisk oppfatning av hvilke økonomiske kostnader hjelp med barnetilsynet vil innebære.

Nå kan det tenkes at de som hevder at de er villige til å betale en realistisk pris, har en familieinntekt som gjør det mulig å betale for barnetilsyn. Det kan mao. tenkes at ektefelle/samboer har en så høy inntekt at dette er forenlig med både å ha en hjemmeværende hustru og et betalt tilsynstilbud til barna. Vi har derfor undersøkt hva familieinntekten oppgis å være blant de mødrene som hevder at de er villige til å betale for barnetilsyn. (Vi forutsetter her at de aller fleste oppgir korrekt familieinntekt og at eventuelle "frynseinntekter" som kommer i tillegg til det oppgitte inntektsbeløpet og som bidrar til å øke familiens samlede disponible "inntekt", ikke velter det angitte inntektsbildet.) En slik kontroll for inntekt viser at det ikke er familier med spesielt høy inntekt som sier seg villig til å betale for barnetilsyn. Blant de mødrene som er villige til å betale minst det en halvdags barnehageplass koster (minst kr. 500), finner vi at bare 1 av 4 har en brutto årlig familieinntekt på mer enn kr. 200.000. De aller fleste som er villige til å betale for barnetilsynet, har altså en familieinntekt på kr. 200.000 eller mindre. Ser vi så på den gruppen mødre som er villige til å betale minst det en heldags barnehageplass koster (her satt til minst kr. 1.000), finner vi at heller ikke her er det mange med en familieinntekt over kr. 200.000: Vel en tredjedel av denne gruppen har en inntekt over kr. 200.000.

Resonnementet over tyder på at det ikke er hjemmeværende mødre i familier med spesielt høy inntekt som hevder at de er villige til å betale for barnetilsyn. Hovedinntrykket er snarere det motsatte: Mødre fra "vanlige" familier, med en lavere eller middels familieinntekt, har et realistisk bilde av hva barnetilsyn koster og sier seg villige til å betale denne kostnaden.

4 HOLDNINGER TIL FAMILIESITUASJON, YRKESTILPASNING OG BARNETILSYN

I det foregående har vi registrert mødrenes faktiske bruk av og ønske om ulike typer barnetilsyn. Vi har imidlertid også stilt endel generelle holdningsspørsmål om familiesituasjon, yrkestilpasning og barnetilsyn. Med generelle holdningsspørsmål mener vi spørsmål som forsøker å fange opp holdninger til endel hovedtilpasningsstrategier innenfor de nevnte områdene. Her er altså målsetningen å fange opp hvordan intervjuobjektene forholder seg til det vi anser som de viktigste eller mest typiske valgene for tilpasning foreldrene med små barn har.

Som nevnt innledningsvis kan det være vanskelig å tolke svarene på denne typen holdningsspørsmål som uttrykk for begge foreldrenes synspunkter. En rekke undersøkelser viser (bl.a. Bjørklund, 1985) at menn og kvinner vurderer spørsmål som har med likestilling ulikt: Kvinner er mer tilbøyelig til å være mer positivt innstilt enn menn til en familie- og jobbsituasjon som bidrar til likestilling. Dette til tross for en faktisk livssituasjon der

"tilpasning og organisering av dagliglivet i den enkelte familie er mer et resultat av at kvinnene velger og handler etter ulike strategier enn at ektefellene gjensidig finner varige fordelingsmønstre som muliggjør lik deltaking i yrkes- og familieliv. Småbarnsfedre flest handler og prioriterer, uansett familietype, mer som andre småbarnsfedre enn som sine ektefeller" (Kjeldstad, 1985).

4.1 ØNSKET FAMILIESITUASJON

Vi har stilt spørsmål til alle mødrene (696 personer) om hva de synes er den mest gunstige familiesituasjonen med hensyn til yrkesaktivitet

for familier med små barn. Vi har skilt mellom fire typer familier ut fra det vi vet er de vanligste tilpasningsmønstre mellom yrkesaktivitet og omsorg for småbarn:

1. Familier der begge foreldrene er i fulltidsjobb
2. Familier der den ene er i fulltidsjobb mens den andre har redusert arbeidstid
3. Familier der begge foreldrene har redusert arbeidstid
4. Familier der bare én av foreldrene er yrkesaktiv mens den andre er hjemme med barna mens de er små

Følgende fordeling fremkom i besvarelsene:

TABELL 4.1: ØNSKET FAMILIESITUASJON, ALLE FORELDRE OG ETTER HOLDNING TIL ARBEIDS- OG FAMILIELIV. PROSENT

FAMILIESITUASJON	ALLE	JOBB-ORIENTERTE	FAMILIE-ORIENTERTE
BEGGE FULLTIDSJOBB	2	4	0
ÉN FULL, ÉN REDUSERT JOBB	28	36	9
BEGGE REDUSERT JOBB	33	40	16
ÉN I ARBEID, ÉN HJEMME	35	19	71
ANNET	1	..	1
VET IKKE	1	..	3
SUM	100 (696)	99 (403)	100 (163)

Ser vi først på hvordan hele utvalget av foreldre fordeler seg på dette spørsmålet, finner vi at besvarelsene deler seg i tre omtrent like store grupperinger: familietyperne 2, 3 og 4. Bare 2% av mødrene hevder at de ønsker en familiesituasjon der begge foreldrene er i fulltidsjobb. Hele 96% av de intervjuede mener altså at en slik tilpasning mellom arbeid og omsorg for små barn ikke er ønskelig, men foretrekker heller ordninger der enten den ene eller begge foreldrene arbeider deltid eller der den ene ikke er yrkesaktiv.

Svarene over fordeler seg altså i tre omtrent like store grupper. Det er ikke statistisk signifikante forskjeller mellom de tre gruppene. Det

er altså ikke mulig å utpeke én av de tre familietyperne som mer ønskelig enn de to andre. Slår vi imidlertid sammen de to typene der begge foreldrene er yrkesaktive, men med redusert arbeidstid (familietyperne 2 og 3) og stiller disse samlet sett opp mot den familietyperen der bare én av foreldrene er yrkesaktiv (type 4), får vi frem signifikante forskjeller. Vi ser da at hele 6 av 10 mødre foretrekker en familiesituasjon der begge foreldrene er yrkesaktive, men der enten begge eller bare den ene av foreldrene har redusert arbeidstid. Til sammenlikning er det altså "bare" vel halvparten (35%) som mener at én av foreldrene bør være hjemme mens barna er små.

Vi har her sett hvordan holdning til familiesituasjon fordeler seg blant alle mødrene i utvalget. Det kan imidlertid tenkes at svartilbøyeligheten avhenger av hvilken livssituasjon man er i, om man selv er yrkesaktiv eller hjemmeværende. I holdningsundersøkelser ser man ofte en tendens til at svarene gjenspeiler den situasjon man selv er i, at man gjennom besvarelsen bevisst eller ubevisst legitimerer egen livssituasjon eller den situasjonen familien har valgt.

Vi har inndelt intervju-objektene i to hovedgrupper etter om de er orientert mot yrkesliv eller familieliv. Den ene gruppen har vi kalt jobborienterte; den omfatter yrkesaktive, studerende, arbeidsledige eller uføretrygdete. Vi har her også definert uføretrygdete som jobborienterte. En slik klassifisering kan diskuteres. I vår undersøkelse er det imidlertid bare én uføretrygdet; vedkommende vil altså ikke innvirke på resultatet i undersøkelsen.

Den andre gruppen har vi kalt familieorienterte; denne gruppen omfatter mødre som er hjemmeværende utover lovfestet fødselspermisjon, og som dessuten ikke tenker å ta betalt arbeid i løpet av de neste 12 månedene. Vi ser altså ikke på gruppen hjemmeværende mødre under ett. Blant småbarnsforeldre er det mange som synes at den lovfestede permisjonen er for kort og som derfor ønsker å være hjemme noe lenger, men som

tenker å gå ut i arbeidslivet i løpet av de neste 12 måneder: I vårt materiale er det 31% av de hjemmeværende som tenker å gå ut i arbeidslivet i nær fremtid. Vi ønsker likevel ikke å klassifisere denne gruppen mødre som familieorienterte. Til de familieorienterte plasserer vi bare dem som svarer at de ikke tenker å ta betalt arbeid i rimelig fremtid (her satt til 12 måneder). Denne gruppen mødre har altså ved intervju tidspunktet vært hjemmeværende allerede i minst den periode fødselspermisjonen dekker, eventuelt var de ikke yrkesaktive umiddelbart før barnet ble født. I tillegg har de planer om å være hjemme i minst 12 måneder til. Det er et definisjonsspørsmål om et skille ved minst 12 måneder etter intervju tidspunktet er hensiktsmessig valgt. Vi tror likevel at et slikt skille kan fange opp den dimensjonen vi her er opptatt av, nemlig om intervjuobjektet primært er å regne som yrkesaktiv eller hjemmeværende i småbarnsperioden.

Av tabell 4.1. ser vi en klar tilbøyelighet blant det vi har kalt familieorienterte mødre til å mene at den mest ønskelige familiesituasjonen er den hvor bare én av foreldrene er yrkesaktiv, dvs. den situasjonen selv har valgt. Hele 71% av de familieorienterte kvinnene er av denne oppfatning. Hvorvidt man mener at det er en selv eller ektefelle/samboer som bør være hjemme hos barna, er ikke mulig å avgjøre på grunnlag av vår spørsmålsformulering. Det er imidlertid nærliggende å anta at mange, siden de selv har valgt en slik ordning, mener det er mest naturlig at moren er hjemme. Blant de familieorienterte mødrene er det bare 25% som mener at begge foreldrene bør være yrkesaktive og da med én eller annen deltidstilpasning.

Nå behøver ikke et slikt samsvar mellom faktisk livssituasjon (at man er hjemme i minst 12 måneder etter fødselspermisjonens utløp) og ønsket familiesituasjon (at én av foreldrene bør være hjemme mens barna er små) være uttrykk for den holdning at det er moren som bør være hjemme. Man kan mene at én av foreldrene bør være hjemme hos barna, samtidig som ulike grunner gjør det vanskelig for faren å være hjemme (at han

ikke ønsker, at familieøkonomien ikke tillater det osv.). I dette tilfellet er det altså ikke snakk om en legitimering av egen livssituasjon fra morens side, men like mye at grunner som de nevnte hindrer henne i å være den yrkesaktive av foreldrene. Vi kan mao. på grunnlag av vårt materiale, så lenge vi ikke har nok informasjon om andre forhold (f.eks. om ektefelle/samboer), ikke automatisk trekke en slutning om legitimering av egen livssituasjon.

Vi ser at nesten en femtedel av de jobborienterte mødrene (19%) mener det er fordelaktig at én av foreldrene er hjemme mens barna er små. Hvorvidt dette er kvinner som selv ville foretrukket å være hjemmeværende dersom omstendighetene (f.eks. økonomien) hadde tillatt det, er ut fra undersøkelsen vanskelig å avgjøre, men en slik tolkning er ikke urimelig. De aller fleste av de jobborienterte mødrene (80%) mener imidlertid at begge foreldrene bør være yrkesaktive mens barna er små. Her er det likevel verdt å merke seg at de aller fleste ønsker en yrkestilpasning med reduisert arbeidstid, enten bare for den ene av foreldrene eller for begge. Også blant de jobborienterte mødrene finner man altså en tilbøyelighet til å mene at den situasjonen de selv har valgt også er den beste.

Det er spesielt interessant å merke seg at svært få av de jobborienterte mødrene mener at fulltidsarbeid for begge foreldrene er en ønskelig familiesituasjon; bare 4% er av denne oppfatning. Er det så noen forskjell på holdningen til familiesituasjon blant heltids- og deltidsarbeidende mødre? Heltid er tidligere definert som 35 timer eller mer pr. uke. Deler vi nå inn gruppen av yrkesaktive mødre etter om de jobber heltid eller deltid, får vi følgende fordeling:

TABELL 4.2: ØNSKET FAMILIESITUASJON ETTER YRKESAKTIVE MØDRES ARBEIDSTID. PROSENT

ØNSKET FAMILIESITUASJON	HELTID	DELTID
BEGGE FULLTIDSJØBB	9	..
EN FULL, EN REDUSERT JOBB	24	44
BEGGE REDUSERT JOBB	43	36
EN I ARBEID, EN HJEMME	23	18
ANNET	1	0
VET IKKE	0	..
SUM	100 (156)	98 (225)

Som vi ser er det svært få av de heltidsarbeidende (9%) og praktisk talt ingen av de deltidssarbeidende (under 0,5%) som mener at den beste familiesituasjonen er den hvor begge foreldrene arbeider heldag. Dette tyder på at mange av dem som i dag arbeider fulltid (det gjelder 41% av de jobborienterte), mener at enten de selv eller ektefelle/samboer bør velge en annen arbeidstidstilpasning til yrkeslivet enn de har i dag, enten ved redusert arbeidstid eller ved at den ene er hjemme. (Nesten ingen av ektefellene/ samboerne i utvalget arbeider deltid; blant de yrkesaktive kvinnene er det under 2% som har en deltidssarbeidende ektefelle.) Blant de heltidsarbeidende er det mer enn to tredjedeler (67%) som mener at begge foreldrene bør være yrkesaktive, men med redusert arbeidstid. Blant de deltidssarbeidende er det hele 80% som ønsker en slik tilpasning, dvs. den tilpasningen de selv har valgt.

Ser vi på ordningene hver for seg, viser tabellen at blant de heltidsarbeidende er en yrkestilpasning der begge foreldrene har redusert arbeidstid mest ønskelig (43%), mens mest ønskelig blant de deltidssarbeidende er en ordning der bare én av foreldrene har redusert arbeidstid (44%). I denne gruppen mødre er det imidlertid nesten like mange (36%) som ønsker en situasjon der begge har redusert arbeidstid. Dette resultatet er ikke overraskende. Mange heltidsarbeidende har trolig en sterkere arbeidstilknytning enn deltidssarbeidende (Kjeldstad, 1985) og ønsker av den grunn at foreldrene skal dele på omsorgsansvaret gjennom

reduisert arbeidstid for begge. På den annen side så vi at det var få av de heltidsarbeidende som ønsker en familiesituasjon der begge foreldrene arbeider heltid. Dette funnet kan tolkes på to måter: Enten har de heltidsarbeidende ikke en så sterk arbeidstilknytning som man ofte antar (ulike grunner - økonomi, arbeidets art - gjør det nødvendig å arbeide heltid), eller de mener at ektefellen bør redusere arbeidstiden. Datamaterialet muliggjør ikke en nærmere utdyping av dette funnet.

Forskjellen gruppene imellom er her imidlertid ikke vesentlig. For begge gruppene mødre gjelder det at majoriteten ønsker en familiesituasjon der én eller begge foreldrene har redusert arbeidstid. At det er flere av de heltidsarbeidende enn de deltidsarbeidende som mener at én av foreldrene bør være hjemme, kan bero på kjennetegn ved utvalget: Forskjellen mellom de to (hhv. 23% og 18%) er ikke statistisk signifikant.

Foreldres holdning til familiesituasjonen kan også variere avhengig av familiens bosted. Som bostedsvariabel har vi her valgt en sentralitetsindeks inndelt etter om man bor i by, tettbygd eller spredtbygd strøk. Her får vi følgende fordeling i holdning til familietyper:

TABELL 4.3: ØNSKET FAMILIESITUASJON ETTER BOSTED. PROSENT

ØNSKET FAMILIESITUASJON	ALLE	BY	TETT- BYGD	SPREDT- BYGD
BEGGE FULLTIDSJOBBER	2	3	2	2
ÉN I FULL, ÉN I REDUSERT JOBB	28	27	27	32
BEGGE I REDUSERT JOBB	33	38	29	27
ÉN I ARBEID, ÉN HJEMME	35	30	40	37
ANNET	1	..	1	0
VET IKKE	1	1	..	2
SUM	100	99	99	100
	(696)	(354)	(218)	(124)

Som det fremgår av tabellen, er holdning til familietype i liten grad avhengig av hvor man bor. Det synes tvert imot å være en påfallende

likhet i holdningsmønsteret uavhengig av bosted. De forskjellene som kan leses ut at tabellen, er ikke statistisk signifikante. Vi ser at for alle tre bostedstyper er det de samme tre svaralternativene som peker seg ut (nemlig familietyperne 2, 3 og 4), og at de har omtrent like stor støtte. Vi finner altså her det samme mønsteret som når vi studerer alle de intervjuede under ett.

4.2 HOLDNINGER TIL BRUK AV BARNETILSYN

Tidligere i rapporten har vi presentert mødrenes opplysninger om hvilke former for barnetilsyn de faktisk bruker og hvilke ordninger de ut fra yrkes- eller studiesituasjonen ville ønsket. Vi har imidlertid også stilt spørsmål om hvilken type barnetilsyn man "ideelt sett" ville ønsket. Vi ber da intervju-objektene se bort fra kostnader ved ulike typer tilsyn, de arbeidstidsordninger foreldrene har og de faktiske mulighetene for å skaffe bestemte typer tilsyn. I den tidligere drøftingen av ønske om barnetilsyn ble intervju-objektet bedt om å se barnetilsynet i forhold til spesielt arbeids- eller utdanningssituasjonen. Her får vi frem holdninger til barnetilsyn overhodet, uavhengig av spesiell livssituasjon. Selv om det kan være vanskelig å besvare spørsmål på et så "ideelt" grunnlag, dvs. se bort fra alle faktiske muligheter og begrensninger i valget av en bestemt ordning, kan spørsmålet likevel gi et visst bilde av holdningen til ulike typer barnetilsyn.

Det skilles mellom fire hovedtyper av ordninger som alle kan være tilstrekkelige i seg selv, dvs. de behøver ikke suppleres med andre ordninger. Vi sondrer mellom barnehage, privat (betalt) dagmamma, pass av nære slektninger eller kjente og pass av én av foreldrene. Her ga undersøkelsen følgende resultat:

TABELL 4.4: ØNSKET TYPE BARNETILSYN, ALLE FORELDRE OG ETTER
FORELDRENE'S HOLDNING TIL ARBEID OG FAMILIE. PROSENT

ØNSKET TYPE BARNETILSYN	ALLE	JØBB- ORIENTERTE	FAMILIE- ORIENTERTE
BARNEHAGE	53	59	40
PRIVAT DAGMAMMA	7	6	6
PASS AV NÆR SLEKT/VENNER	4	4	6
PASS AV EN AV FORELDRENE	33	28	46
ANNET	3	4	3
SUM	100	101	101
x Ubesvarte svar er tatt ut	(692)	(401)	(163)

Vi ser her at over halvparten av utvalget (53%) ser barnehage som den mest "ideelle" tilsynsformen, mens vel en tredjedel mener at én av foreldrene bør passe barna. Bare 7 % synes dagmamma er den mest ideelle tilsynsformen; dette til tross for at det til sammenlikning er hele 32% av de yrkesaktive/studerende som benytter dagmamma som tilsynsform for yngste barn (av dem som bare har én tilsynsform for yngste barn). Det er altså to ordninger som særlig anses ønskelige: Hele 86% av mødrene ville velge enten barnehage eller selvpass.

I forrige avsnitt så vi at 35% av mødrene mente at den beste familesituasjonen er den hvor én av foreldrene er yrkesaktiv, mens den andre er hjemme. Spørsmålsstillingen i dette avsnittet kartlegger bl.a. hvor mange som mener at den beste tilsynsformen er den hvor én av foreldrene til enhver tid passer barna. Denne ordningen kan altså også omfatte alternativer der foreldrene skifter på tilsynet og arbeider til forskjellige tider, eller den ene av foreldrene passer barna i arbeidstiden. (Som vi så, var det hhv. 9% og 3% som benyttet disse to tilsynsmåtene for yngste barn, av dem som bare har én ordning for yngste barn.) De to besvarelsene dekker omtrent samme problemfelt og burde derfor, dersom intervjuobjektene er konsistente i sine preferanser, gi omtrent samme resultat. Som vi ser er prosentandelene svært like (hhv. 35% og 33%). På den annen side burde den siste prosentandelen vært noe høyere enn den første, siden den i tillegg til ordningen med en hjemmeværende

(dvs. ikke yrkesaktiv) også omfatter de to tilsynsordningene nevnt over: Pass i arbeidstiden og skiftordninger. Hva grunnen er til at svarandelen i aktuelle spørsmål er lavere enn foregående, er vanskelig å si.

Nå kunne det tenkes at ønske om tilsynsform, i likhet med familiesituasjon, avhenger av den familiesituasjon man faktisk er i, dvs. om man er yrkesaktiv eller hjemmeværende. Fordelt på de to hovedgruppene jobborienterte og familieorienterte ser vi av tabell 4.4 at i begge gruppene er det to ordninger som ønskes: enten barnehage eller at foreldrene selv står for barnepasset. Vi finner imidlertid at ønske om barnehage er atskillig mer utbredt blant jobborienterte enn blant familieorienterte. Mens nesten 60% av de jobborienterte mener at barnehage er den mest ideelle tilsynsformen, er det "bare" 40% av de familieorienterte som er av samme oppfatning. At det faktisk er så mange som 40% av de familieorienterte som vurderer barnehage som den beste tilsynsformen, er imidlertid verdt å merke seg.

Ønsket om foreldrepass er på den annen side atskillig mer utbredt blant de familieorienterte enn blant de jobborienterte. Hele 46% av de familieorienterte ønsker familiepass, men den tilsvarende andelen blant de jobborienterte er 28%. Likevel er det overraskende mange av de jobborienterte som ønsker å stå for barnepasset selv mens barna er små.

Som vi så i forrige avsnitt mente 19% av de jobborienterte at én av foreldrene bør være hjemme mens 28% her mener at én av foreldrene bør passe barna. De to spørsmålene måler nesten samme saksområde: Det ene om man vil være hjemmeværende, det andre om man (evt. sambcer/ektefelle) vil passe barna selv, men de overlapper ikke helt (de som er hjemmeværende kan ønske barnetilsyn og de som passer barna selv, kan også være yrkesaktive). Hvorfor blir da svarene såpass forskjellige? Er ikke intervju-objektene konsistente i sine svar? For det første er forskjellene ikke statistisk signifikante, slik at det strengt tatt ikke

er noen forskjell å forklare. Men dersom det hadde vært en signifikant forskjell, behøvde ikke manglende konsistens i forklaringene være årsaken. Følgende kan være forklaringen: Først må man undersøke om de 19% "inngår" blant de 28%. Det viser seg at bare 55% gjør det (dvs. ønsker både å være hjemmeværende og passe barna selv). 41% av de 19% svarer at de ønsker barnehage. De ønsker altså både at én av foreldrene er hjemmeværende og å ha hjelp med barnetilsynet. Blant dem som ønsker å passe barna selv, kan det dessuten være endel som samtidig ønsker å være yrkesaktive (at de enten passer barna i arbeidstiden eller at foreldrene skifter på tilsynet og arbeider til forskjellige tider). En slik analyse viser at "bare" 38% av de jobborienterte som mener at barna bør passes av foreldrene mens de er små, også mener at én av foreldrene bør være hjemmeværende (dvs. ikke yrkesaktiv). Hele 62% mener derimot at begge foreldrene bør være yrkesaktive.

Vi har også undersøkt om ønske om barnetilsyn varierer etter foreldrenes bosted. Den samme bostedsindikator som tidligere er benyttet, nemlig sentralitet. Vi får her følgende fordeling:

TABELL 4.5: ØNSKET TYPE BARNETILSYN ETTER BOSTED (1). PROSENT

BARNETILSYN	ALLE	BY	TETT- BYGD	SPREDT- BYGD
BARNEHAGE	53	61	46	40
PRIVAT DAGMAMMA	7	4	7	12
PASS AV SLEKT/VENNER	4	2	8	7
PASS AV FORELDRENE	33	29	35	40
ANNET	3	4	3	0
SUM	100	100	99	99
} Ubesvarte spørsmål er tatt ut.	(692)	(354)*	(217)*	(121)*

Vi ser at det samme mønsteret i holdninger som vi fant for alle foreldrene sett under ett, også gjelder når man undersøker virkningen av bosted på ønske om ulike typer barnetilsyn. Det gjelder for alle de tre bostedstypene at to tilsynsformer peker seg ut, nemlig barnehage og pass av foreldrene. Forskjellene mellom de tre bostedsformene er ikke

statistisk signifikant; derfor kan vi ikke på bakgrunn av denne undersøkelsen si at bosted påvirker holdningen til ulike barnetilsynsordninger.

Det samme resultatet får vi om vi deler landet inn i fylker etter hvorvidt de har et hhv. godt eller dårlig tilbud om barnehageplass. Gjennom en slik undersøkelse kan man finne ut om tilbudet om barnehageplass (evt. fravær av et slikt tilbud) påvirker ønsket om ulike tilsynsordninger, ut fra den antakelsen at dersom en ordning er lite uttygd, vil det også være få som etterspør den. Vi har delt landet inn i to grupper fylker etter om de ligger hhv. over eller under den gjennomsnittlige dekningsgraden for barnehager. A-fylker har vi kalt dem som ligger over gjennomsnittet (Oslo, Akershus, Oppland, Hordaland, Hedmark, Sør-Trøndelag, Sogn og Fjordane); B-fylker har vi kalt dem som ligger under gjennomsnittet (Buskerud, Østfold, Nord-Trøndelag, Rogaland, Telemark, Vestfold, Finnmark, Troms, Nordland, Vest-Agder, Møre og Romsdal, Aust-Agder). Etter en slik fordeling får vi følgende resultat:

TABELL 4.6: ØNSKET TYPE BARNETILSYN ETTER BOSTED (2). PROSENT

BARNETILSYN	ALLE	A-FYLKER	B-FYLKER
BARNEHAGE	53	54	52
PRIVAT DAGMAMMA	7	5	8
PASS AV SLEKT/VENNER	4	3	6
PASS AV FORELDRENE	33	36	31
ANNET	3	3	3
SUM	100	101	100
) Ubesvarte svar tatt ut.	(692)	(314)*	(378)*

Som vi ser påvirker ikke tilbudet av barnehageplasser ønsket om ulike tilsynsordninger. Enten man bor i et fylke med "god" dekningsgrad eller i et med en dårligere dekningsgrad, er det vel 50% som ønsker barnehage for sine barn.

4.3 HVEM BØR BETALE FOR BRUK AV OFFENTLIG BARNETILSYN?

I tillegg til spørsmål om holdning til familiesituasjon og barnetilsyn har vi også stilt spørsmål om hvem som bør betale for bruk av offentlig barnetilsyn, i dette tilfellet bruk av barnehage: Bør bruk av barnehage være et fritt (gratis, dvs. i siste instans betalt over skatteseddelen) gode, eller bør brukerne betale for bruk av barnehage, enten ved å betale hva det koster det offentlige å drive barnehager eller ved at stat og bruker deler kostnadene (slik situasjonen er i dag). De aller fleste barnehager er i dag offentlig drevet, eller får i det minste økonomisk støtte fra det offentlige. Alle skattebetalere er i prinsippet med på å finansiere barnehageplass for de få som i dag får slik plass. Det kan derfor være et spørsmål om også de som ikke ønsker barnehageplass, eller ikke har behov for slikt tilsyn, skal være med på å betale for bruk av dette offentlige omsorgstilbudet. Samtidig er det i de senere år fra flere hold reist krav om at barnehageplass bør være et tilbud til alle barn, og at dette tilbudet ikke bør koste noe (utover det vi alle måtte betale i form av skatt). Blant mødrene i vårt utvalg fremkom følgende holdningsmønstre:

TABELL 4.7: HOLDNING TIL HVEM SOM BØR BETALE FOR BRUK AV OFFENTLIG BARNETILSYN, ALLE FORELDRE OG ETTER FORELORENEES HOLDNING TIL ARBEID OG FAMILIE. PROSENT

HVEM BØR BETALE?	ALLE	JOBBO- ORIENTERTE	FAMILIE- ORIENTERTE
FORELORENE/BRUKERNE	18	16	23
DELT MELLOM DET OFFENTLIGE OG BRUKER	64	63	66
DET OFFENTLIGE	16	19	8
VET IKKE	2	2	3
SUM	100 (696)	100 (403)	100 (163)

Vi ser her at mer enn to tredjedeler av utvalget (64%) mener at kostnadene ved bruk av barnetilsyn bør være et delt ansvar mellom det offentlige og brukerne, dvs. slik situasjonen er i dag. Det er mao. stor enighet om at skattebetalerne generelt skal være med på å subsidiere bruk av barnehage for dem som har et slikt tilbud. Men samtidig mener man at brukerne bør betale en viss andel av kostnadene. Vi har her villet få frem holdninger til ulike finansieringsprinsipper. Det er derfor ikke differensiert mellom ulike betalingsnivåer, dvs. om brukerne bør betale f.eks. 20%, 50% eller 70% av kostnadene. Det bør også bemerkes at nesten 1 av 5 intervju-objektene (18%) mener at brukerne selv bør betale for dette omsorgstilbudet.

Også på spørsmålet om holdning til betaling kan det være interessant å undersøke om det er noen vesentlig forskjell mellom holdningene blant de jobborienterte og de familieorienterte. Siden hjemmværende mødre i mindre grad enn yrkesaktive og studerende har behov for barnehageplass, kunne man forvente at de var mer tilbøyelig til å mene at brukerne av tilbudet også skal betale kostnadene. Tabell 4.7. viser at det ikke er noen (statistisk signifikant) forskjell mellom jobborienterte og familieorienterte mødres holdning til betalingspørsmålet. Vel to tredjedeler i begge grupper mener at kostnadene bør deles mellom det offentlige og brukerne. De øvrige fordeler seg på to omtrent like grupper som mener hhv. at brukerne og det offentlige skal betale kost-

nadene.

Spiller så bosted noen rolle for holdningen til kostnadsspørsmålet? Inndeler vi svarene etter den tidligere benyttede sentralitetsindikatoren, får vi følgende resultat:

TABELL 4.8: HOLDNING TIL HVEM SOM BØR BETALE FOR BRUK AV OFFENTLIG BARNETILSYN ETTER FORELDRENE'S BOSTED. PROSENT

HVEM BØR BETALE?	ALLE	BY	TETT- BYGD	SPREDT- BYGD
FORELDRENE/BRUKERNE	18	19	16	19
DELT MELLOM DET OFFENTLIGE OG BRUKER	64	61	68	66
DET OFFENTLIGE	16	19	14	12
VET IKKE	2	2	2	3
SUM	100 (696)	101 (354)	100 (218)	100 (124)

Som vi ser, fører ikke bosted til ulike holdninger til betalingsspørsmålet. Enten man bor i by, tettbygd eller spredtbygd strøk er to tredjedeler av mødrene av den oppfatning at betalingen bør være et delt ansvar mellom det offentlige og brukerne.

5 OPPSUMMERING

Undersøkelsen kartlegger den faktiske og ønskede bruk av barnetilsyn blant et landsomfattende utvalg foreldre (mødre) med barn under 7 år. Det finnes allerede en rekke undersøkelser av foreldres bruk av tilsynsordninger, både på landsbasis og på kommunalt nivå. Det foreligger derimot knapt noen landsomfattende undersøkelser som kartlegger den ønskede bruk av ulike tilsynsordninger for små barn. Fra kommunale undersøkelser om behov for offentlige tilsynsordninger vet vi at det er atskillig flere som oppgir at de ønsker barnehageplass enn som i dag har et slikt tilbud. Ut fra slike undersøkelser kan man slutte at det er et utbredt ønske om en sterkere utbygging av offentlige tilsynsordninger for barn under skolealder. Undersøkelser av denne typen kan imidlertid ikke gi et bilde av situasjonen i landet under ett.

Den presenterte undersøkelse ønsker, i tillegg til å være landsomfattende, å få frem foreldrenes grunner til å velge ulike tilsynsordninger. Veksten i dagmammaordningen tyder på at det er et stort udekket behov for barnetilsyn, særlig blant yrkesaktive foreldre. Det er også en tendens til å oppfatte denne tilsynsordningen som mindre god enn det offentlige tilsynet. Men er det slik at foreldre velger en ofte dyr dagmammaordning i mangel av et offentlig tilbud? Undersøkelsen forsøker å bekrefte eller avkrefte, eventuelt nyansere slike utbredte oppfatninger. Undersøkelsen er derfor ikke i første rekke en behovsundersøkelse, men vel så mye et forsøk på å finne ut hvorfor foreldre har valgt eller ønsker å velge visse ordninger fremfor andre: Er det forhold ved ordningene selv som er utslagsgivende eller det det praktiske forhold, som f.eks. tilgjengelighet, som er viktigste motiverende faktor?

I undersøkelsen har vi gjort et skille mellom behovet for barnetilsyn og ønsket om slikt tilsyn. Tildeling av barnehageplass skjer oftest gjennom en samlet vurdering av behovet for slikt tilsyn, enten behovet

er motivert ut fra barnets eller foreldrenes situasjon. Behovet for barnetilsyn oppfattes ofte å være en konsekvens av foreldrenes yrkesaktivitet; når foreldrene er borte fra hjemmet deler av dagen, er det åpenbart at noen andre må forestå tilsynet av barna. Det antas gjerne at hjemmeværende foreldre (som oftest mødre) ikke har det samme behovet til barnetilsyn (de er jo hjemme), men har de det samme ønske om tilsyn? Her må man være oppmerksom på at et ønske om hjelp med barnetilsynet for de fleste hjemmeværende vil forutsette ikke altfor kostbare tilsynsordninger; siden familieinntekten blir lavere med én av foreldrene i inntektsgivende arbeid, må man også anta at betalingsevnen er mindre enn i toinntektsfamilier.

Undersøkelsen vil kartlegge både yrkesaktive og hjemmeværende foreldres ønsker om barnetilsyn, uavhengig av vanlige oppfatninger om hvem som har behov for tilsyn. Vi ønsker mao. å gjøre det legitimt å undersøke foreldres ønsker om barnetilsyn, uavhengig av den faktiske livssituasjonen som yrkesaktiv respektive hjemmeværende.

Hvilke hovedfunn har så undersøkelsen gitt oss? Vi har tatt for oss yrkesaktive/studerende og hjemmeværende foreldre (mødre) hver for seg.

YRKESAKTIVE OG STUDERENDE FORELDRE

Ser vi først på hvilke tilsynsordninger som er mest benyttet blant yrkesaktive/studerende foreldre, viser det seg ikke overraskende å være de to ordningene barnehage (hel- og halvdags) og betalt dagmamma. Hver av disse tilsynsordningene benyttes av vel 30% av de yrkesaktive foreldrene. En del (vel 10%) benytter nære slektninger (besteforeldre, tanter av barnet) som ubetalte tilsynspersoner. 15% av de yrkesaktive/studerende foreldrene rapporterer at foreldrene selv står for det meste av det daglige hovedtilsynet (enten ved at foreldrene skifter på barnetilsynet ved å arbeide til forskjellige tider, eller mindre utbredt,

ved at én av foreldrene passer barnet i arbeidstiden); 12% hevder at dette er eneste tilsynsordning for yngste barn.

Studerer man så hvilke ordninger yrkesaktive og studerende foreldre ønsker å benytte, gitt at deres arbeidsdag ikke endres vesentlig, viser det seg at svært få ønsker å benytte betalt dagmamma for sine barn, mens atskillig flere ønsker å benytte barnehage (i første rekke hel-dagsbarnehage). Hele 50% av de yrkesaktive/studerende foreldrene ønsker å benytte barnehage (hel- eller halvdags), mens bare vel 20% ønsker privatorganiserte, betalte ordninger som dagmamma eller praktikkant. Både nærmiljøorganiserte ordninger (pass av nære slektninger eller kjente) og foreldrebaserte ordninger ønskes av omtrent like mange som det i dag er som benytter disse ordningene, mellom 10-20% av utvalget av foreldre.

Har så barnets alder en betydning for hvilke tilsynsordninger foreldrene ønsker? Undersøkelsen viser at yrkesaktive foreldre med små barn (under 3 år) atskillig oftere enn foreldre med eldre barn benytter dagmamma: Nesten 50% av foreldrene benytter betalt dagmamma for sitt yngste barn under 3 år, mens tilsvarende tall for dem med yngste barn over 3 år bare er 25%. Derimot viser det seg at det for begge aldersgrupper er atskillig færre som ønsker en slik tilsynsordning og at aldersfaktoren her spiller mindre rolle: Vel 30% av dem med barn under 3 år, mot 16% av dem med barn over, ønsker en dagmammaordning. Det omvendte forholdet viste seg i bruk og ønsket bruk av barnehage. Det er atskillig færre som benytter barnehage for barn under 3 år (17%) enn som ønsker en slik ordning (42%). Forskjellen mellom bruk og ønsket bruk av barnehage med yngste barn over 3 år er vesentlig mindre: 39% av de yrkesaktive foreldrene benytter denne ordningen, mens 55% ønsker den. Selv om undersøkelsen altså i en viss grad tyder på at dagmamma- og praktikantordninger oftere ønskes for de yngste barna enn de eldre, er likevel ønsket om barnehageplass mer utbredt også for de yngste barna. Dette funnet kan foranledige til den (kanskje ikke så over-

raskende) hypotese at den utstrakte bruken av dagmammaordningen for små barn like mye er et resultat av det manglende tilbudet på barnehageplasser for små barn som et ønske fra foreldrene om å benytte privatorganiserte ordninger. Ser vi alle førskolebarna til de yrkesaktive/-studerende foreldrene under ett (altså ikke bare yngste barn), finner vi samme mønster: Det er atskillig flere som ønsker barnehage enn som i dag har et slik tilbud. Dette gjelder særlig for de yngste barna: Her er forskjellen mellom bruk og ønsker størst.

Vi har stilt de foreldrene som sier at de ønsker å benytte dagmamma, spørsmålet om hvorfor de foretrekker denne ordningen. Her viser det seg at de fleste begrunner ønsket om dagmamma ut fra tilgjengelighetsargumenter: Enten ønsker man dagmamma fordi dette er den eneste muligheten til å skaffe barnetilsyn i rimelig nærhet (37%), eller man velger dagmammaordningen fordi dette er en fleksibel ordning i forhold til foreldrenes arbeidstider (39%). Endel velger også dagmamma fordi de mener at barnet vil få mer oppmerksomhet her enn i en barnehage (13%).

Ett av undersøkelsens utgangspunkt har vært å kartlegge de belastninger foreldrene har med å få det daglige tilsynet til å strekke til. Det må antas at de fleste vil foretrekke enhetlige ordninger fremfor å måtte kombinere ulike tilsynsordninger. Det vise seg da også at vel 80% av de yrkesaktive foreldrene benytter én tilsynsordning for yngste barn mens i underkant av 20% benytter 2 eller flere ordninger. De aller fleste har altså et enhetlig tilsyn. Det viser seg også å være like mange (80%) som ønsker å ha en enhetlig ordning. Det er altså ikke slik at alle foretrekker enhetlige tilsynsordninger. Endel (vel 15%) av dem som i dag har én ordning for yngste barn, ønsker en kombinasjoner av tilsynsordninger.

I likhet med at de fleste foreldre ønsker enhetlige tilsynsordninger, må man anta at mange ønsker mest mulig stabilitet i tilsynet. Vi har derfor undersøkt hvor mange av foreldrene som har skiftet tilsyn i

løpet av det siste året, hva grunnene til skiftet har vært og dessuten om dette skiftet har vært problemskapende for familien. Vi finner her at 25% av foreldrene har skiftet tilsynsordning for ett eller flere av barna i løpet av siste 12 måneder. Den grunnen som oftest nevnes til at man har skiftet tilsyn, er at tilsynet falt bort, enten ved at tilsynspersonen falt fra/sluttet, ved at barnehagen stengte eller at barnet mistet plassen i barnehagen. Hele 41% gir en slik begrunnelse. Vel 50% av foreldrene hevder at stabilitets- eller tilgjengelighetsargumenter var hovedgrunnen til at de skiftet tilsynsform, mens bare 17% peker på trivselsargumenter (at barnet ikke trivdes eller at foreldrene ikke var fornøyd med tilsynet).

Det er imidlertid få av foreldrene (20%) som hevder at byttet av tilsyn skapte store problemer for familien, mens en omtrent like stor andel (23%) synes at tilsynsbyttet skapte noen, men små problemer. Det er de foreldre som har byttet tilsyn av tilgjengelighetsgrunner som rapporterer om størst problemer. Dette funnet underbygger en antakelse om at skifte av tilsynsform av trivselsgrunner mer oppleves som en valgt eller frivillig handling hvor man skifter til noe bedre, mens de som bytter tilsyn av tilgjengelighetsgrunner i større grad føler seg kastet ut i forhold de har liten kontroll over.

Vi har stilt foreldrene spørsmål om de har behov for barnetilsyn også utenfor normalarbeidstiden, hvor behov her defineres som foreldrenes fravær pga. nødvendige gjøremål, ikke private fornøyer. Her viser det seg at de aller fleste rapporterer at de ikke har et slikt behov. Det er imidlertid en del (40%) som mener at de ofte eller av og til har et slikt behov om kvelden.

HJEMMEVÆRENDE MØDRE

Hjemmeværende mødre regnes ikke å ha det samme behovet for regelmessig barnetilsyn som foreldre som daglig eller nesten daglig er borte fra hjemmet pga. yrkesaktivitet eller studier. Vi har likevel villet få frem ønsker om barnetilsyn i denne gruppen ut fra det synspunkt at også hjemmeværende mødre kan ha legitime grunner for å ønske barnetilsyn, både som et tilbud om lekemiljø for barna og som en avlastning for foreldrene. I undersøkelsen har vi definert hjemmeværende som de mødre som er hjemme utover den lovfestede fødselspermisjonen. På den måten mener vi å ekskludere de mødre som bare er hjemme den "obligatoriske" perioden, men som ellers er å regne som yrkesaktive.

Det viser seg at 23% av de hjemmeværende mødre har daglig eller nesten daglig hjelp med tilsynet av yngste barn. Ganske mange benytter en eller annen form for barnehage, oftest halvdagsbarnehage (mer utbredt enn barnepark); 11% av de hjemmeværende mødre benytter barnehage. Undersøkelsen viser videre at atskillig flere ønsker tilbud om barnehageplass: 33% av de hjemmeværende mødre som i dag ikke har noe hjelp med barnetilsynet, sier at de kunne tenke seg et daglig tilbud om barnehageplass, hvorav de fleste (26% av denne gruppen hjemmeværende mødre) ønsker halvdagsplass. 15% av mødre kunne tenke seg halvdagsbarnehage en gang i blant. Det er også relativt mange (20%) som ønsker hjelp av nære slektninger en gang i blant. Nesten halvparten (45-47%) ønsker ikke hjelp med tilsynet, verken daglig eller en gang i blant.

Disse funnene tyder altså på at hjelp med barnetilsynet ikke bare ønskes av yrkesaktive foreldre, men også blant dem som har valgt å være hjemme i kortere eller lengre tid. Siden hjelp med barnetilsynet i de fleste tilfeller ikke vil være gratis (særlig ikke dersom man ønsker barnehageplass), kan en sjekk på realismen i ønsket om barnetilsyn være å undersøke hvor mye de hjemmeværende mødre kunne være villige til å

betale for tilsynet. Her viser det seg at 43% av dem som i dag ikke har noe hjelp med tilsynet, kunne være villige til å betale kr. 500 eller mer pr. måned, eller det en halvdags barnehageplass koster. Et slikt funn kan gi grunnlag for å hevde at også blant mange hjemmeverende er det et ønske om hjelp med barnetilsynet og dessuten en betalingsvilje i dette ønsket. Det viser seg dessuten at det ikke er familie er spesielt høy inntekt som ønsker å betale for barnetilsyn; det er i første rekke mødre fra familier med lavere og middels inntekt som gir uttrykk for denne holdningen.

Hva er så hovedgrunnen til at mange mødre velger å være hjemme utover fødselspermisjon? Mange velger selvsagt å være hjemme fordi de vil være mest mulig sammen med barna. Men man må også anta at endel er hjemme fordi de "må", at de enten ikke har funnet passende arbeid eller at det ikke finnes tilgjengelig barnetilsyn. I vår undersøkelse har vi stilt mødrene spørsmål om hva hovedgrunnen er til at de er hjemme. Hele 78% av de hjemmeverende mødrene hevder at hovedgrunnen er at de ønsker å passe barna selv mens de er små. Bare et fåtall argumenterer med tilgjengelig arbeid eller barnetilsyn. Står så dette resultatet i strid med det vi tidligere refererte, nemlig at mange av mødrene ønsker hjelp med barnetilsynet? Vi tror ikke dette nødvendigvis er uttrykk for inkonsistente ønsker hos mødrene. Dette funnet må snarere forstås slik at svært mange ønsker å være hjemme for å kunne ha hovedansvaret for barn og familie, mens de samtidig ønsker en viss avlastning daglig eller en gang i blant og dessuten et trygt og stimulerende lekemiljø for barna.

HOLDNINGER TIL FAMILIESITUASJON, YRKESTILPASNING OG BARNETILSYN

I den første delen av undersøkelsen undersøkte vi yrkesaktive/studerende og hjemmeverende mødres faktiske og ønskede bruk av barnetilsyn. I den siste delen av undersøkelsen forsøker vi å fange opp mer prinsipielle holdninger til familiesituasjon, yrkestilpasning og barnetilsyn ut

fra en antakelse om at det ikke alltid er overensstemmelse mellom den måten man har innrettet seg på i dagliglivet og den livssituasjonen som synes mest ønskelig dersom man kunne se bort fra de føringer som allerede ligger i dagliglivet. Vi tror mao. at mange har en oppfatning om "det gode liv" som ikke kan reduseres til den faktiske livssituasjonen. Det er selvsagt problematisk å sette et skille mellom de behov og ønsker man har innenfor en faktisk kontekst og de eventuelle ønsker man måtte ha dersom man lempet på restriksjonene i denne konteksten. Men vi tror likevel det kan være nyttig å sette et slikt skille for diskusjonen om organiseringen av forholdet mellom familie og arbeidsliv.

Vi har spurt foreldrene om hvilken familiesituasjon de kunne ønske, hva slags tilknytning til arbeidslivet denne familiesituasjonen ville innebære. Her viser seg seg at nesten ingen av mødrene (2%) ønsker en situasjon der begge foreldrene er fulltids yrkesaktive. Vel 6 av 10 ønsker en situasjon der enten begge eller bare én av foreldrene har redusert arbeidstid. Vel en tredjedel ønsker en familiesituasjon der én av foreldrene er hjemmeværende mens barna er små. Blant de hjemmeværende som ikke har planer om å ta betalt arbeid i løpet av de neste 12 månedene, er denne andelen atskillig høyere, vel 70%. På den annen side er det 25% av denne gruppen mødre som mener at begge foreldrene bør være yrkesaktive, enten ved at begge eller bare den ene av foreldrene har redusert arbeidstid. Men mer overraskende er det kanskje at bare 9% av de heltidsarbeidende mødrene ønsker en familiesituasjon der begge foreldrene er i fulltidsjobb; hele 23% ønsker at én av foreldren er hjemme mens barna er små. Og under en halv prosent av de deltidsarbeidende ønsker at begge foreldrene har heltidsarbeid.

Det er mao. stor oppslutning både blant yrkesaktive og hjemmeværende foreldre om at begge foreldrene bør ha en tilknytning til arbeidslivet. De fleste mener imidlertid at denne tilknytningen bør skje i form av redusert arbeidstid for familien sett under ett.

Det viser seg også at holdning til familiesituasjon i liten grad påvirkes av hvor man bor. Uavhengig av om man bor i by, tettbygd eller spredtbygd strøk er det vel en tredjedel av foreldrene som ønsker en situasjon der én av foreldrene har fulltidsjobb, den andre redusert arbeidstid, en tredjedel som ønsker at begge har redusert arbeidstid og en tredjedel som ønsker at den ene av foreldrene er hjemmeværende.

I tillegg til foreldrenes holdning til familiesituasjon har vi også stilt spørsmål om hvilken type barnetilsyn de ville velge dersom man kunne se bort fra kostnader ved bruk av barnetilsyn, foreldrenes inntektsforhold, tilbudet av beste tilsynsordninger osv. Vi ønsker mao. å få frem foreldrens prinsipielle syn på ulike tilsynsordninger. Her viser det seg at det er to ordninger som trekkes frem: Over halvparten av foreldrene ønsker barnehage i en eller annen form mens vel en tredjedel ønsker at én av foreldrene forestår barnetilsynet mens barna er små. Det er svært få som ønsker dagmamma (7%) og ennå færre (4%) som ønsker at nær slekt eller venner skal stå for tilsynet. Her er det en viss forskjell mellom yrkesaktive/studerende og de mest familieorienterte (de hjemmeværende som ikke har planer om arbeid i nær fremtid): Blant de jobborienterte er det vel 60% som ønsker barnehage mens det blant de familieorienterte er 40% som kunne tenke seg barnehageplass. Det er dessuten endel flere av de familieorienterte (46%) enn av de yrkesorienterte (28%) som ønsker at én av foreldrene er hjemmeværende.

Det viser seg at holdning til barnetilsyn i liten grad er avhengig av foreldrenes bosted. Det gjelder for alle tre bostedstyper (by, tettbygd og spredtbygd strøk) at to tilsynsformer peker seg ut, nemlig barnehage og pass av foreldrene.

ANMERKNINGER

1. I Danmark tilbys barnehageplass også til familier med en hjemmeværende foreldre.
2. De 90 kommunene representerer et tverrsnitt av landets kommuner både med hensyn til næringsgrunnlag og landsdel.
3. Tettbygd strøk er definert som en kommune der flertallet av befolkningen bor i tettbygde strøk. Tettbygde strøk er videre definert som et område med minst 200 bosatte på tellingstidspunktet og der avstanden mellom husene vanligvis ikke overstiger 50 meter. Spredtbygde kommuner er da kommuner der flertallet av befolkningen bor i mindre befolkede strøk enn i tettbygde kommuner. By defineres etter om kommunen har bystatus.
4. For grunngivningen av det statistiske grunnlaget for denne metoden, se Tamsfoss, 1985.
5. Som vi så, oppsto det likevel et lite frafall, i form av ugyldige besvarelser.
6. Vi ser ikke bort fra at barnepark kan fungere som tilstrekkelig tilsyn for endel deltidsarbeidende foreldre. Der er imidlertid ikke naturlig å plassere barnepark i samme kategori som noen av de fire nevnte hovedtypene. Derfor har vi plassert denne tilsynsformen i restkategorien.
7. Det er verdt å merke seg at vi her benytter tilsynsordninger, ikke mødre, som basis for analysen. Siden det er flere tilsynsordninger enn det er mødre med i analysen (pga. kombinasjoner av tilsynsordninger), blir prosentandelen lavere enn om vi hadde benyttet mødre som enhet. I et senere avsnitt (avsn. 2.5) ser vi nærmere på de mødrene som bare benytter én ordning.
8. På grunn av store feilmarginer er forskjellen mellom de to størrelsene 45% og 55% ikke statistisk signifikant. En statistisk rimelig angivelse av denne fordelingen vil derfor kunne ligge hvor som helst mellom 40% og 60%. Det er mao. ikke mulig å avgjøre hvilken

av de to gruppene fornøyde eller misfornøyde som er størst.

LITTERATUR

Bjørklund, T.
1985	Holdning til likestilling,
ISF, Oslo
Fortune
1987	"Executive guilt: Who's taking care of
the children", 16. februar
Kalleberg, A.
1985	165 Oslo-familier: Forsørger-strategier,
dagligliv og likestilling,
ISF Arbeidsnotat 3/85, Oslo
Kjeldstad, R.
1985	Familietid, arbeidstid og karriere. Om
småbarnsfamiliers tilpasning til yrkesliv
og karriere,
ISF Rapport 3/85, Oslo
Leira, A.
1985	Regelmessig barnetilsyn,
ISF Arbeidsnotat 4/85, Oslo
Markeds- og Media-
instituttet A/S
1985	MMI's Omnibus. Utvalgsplan og beregnings-
metoder (av S. Tamsfoss), Oslo
Nordisk Statistisk
Sekretariat
1986	Social tryghed i de nordiske lande.
Nordisk Statistisk Skriftserie nr. 47,
København
Statistisk sentralbyrå
1984	Barns levekår, SA 53, Oslo

Statistisk sentralbyrå
1984

Aleneforeldres levekår og tidsbruk,
Rapporter 84/16, Oslo

Statistisk sentralbyrå
1986

Sosialstatistikk 1984

Statistisk sentralbyrå
1987

Statistisk Ukehefte nr. 4

Tiller, P.O.
1985

Barns oppfatning av sin sosiale verden,
Forskningsnytt (NAVF), nr. 8.85, Oslo

VEDLEGG 1

Utvalgs- størrelse	Observerte prosenttall (resultater) ved 95% sikkerhetsnivå									
	5% el. 95%	10% el. 90%	15% el. 85%	20% el. 80%	25% el. 75%	30% el. 70%	35% el. 65%	40% el. 60%	45% el. 55%	50%
25	12,0	16,8	20,0	22,0	24,4	25,6	26,6	27,4	27,9	28,0
50	8,7	11,9	14,1	15,8	17,1	18,2	19,0	19,5	19,7	19,7
75	7,0	9,7	11,5	12,9	14,0	14,8	15,4	15,8	16,1	16,1
100	6,2	8,4	9,9	11,2	12,2	12,9	13,3	13,7	13,9	14,0
150	5,0	6,9	8,1	9,1	9,9	10,5	10,9	11,2	11,3	11,5
200	4,3	5,9	7,0	8,0	8,5	9,1	9,4	9,7	9,8	9,9
250	3,9	5,3	6,3	7,1	7,7	8,1	8,4	8,7	8,8	8,8
300	3,5	4,9	5,7	6,4	7,0	7,4	7,7	8,0	8,0	8,7
400	3,1	4,2	5,0	5,6	6,0	6,4	6,7	6,9	7,0	7,0
500	2,7	3,8	4,5	5,0	5,5	5,7	6,0	6,2	6,2	6,3
600	2,5	3,5	4,1	4,6	4,9	5,2	5,3	5,6	5,7	5,7
700	2,2	3,2	3,8	4,3	4,6	4,9	5,0	5,2	5,3	5,3

1929 UNDERSØKELSE OM BARNETILSYN

TIL MØDRE MED MINST ETT BARN 0-7 ÅR (KAN I TILLEGG OGSÅ HA ELDRE BARN).

Goddag, jeg heter (VIS LEGITIMASJON) og kommer fra Markeds- og Mediainstituttet A/S - MMI. Vi holder på med en undersøkelse om barnetilsyn, og vil gjerne stille deg noen spørsmål.

Først trenger vi noen opplysninger om deg selv for den statistiske bearbeidelsen.

KOMMUNENR: (110-113)

5a Har du noe fast lønnet arbeid utenfor hjemmet?

JA

NEI

121

1

2

1 Sivilstand, er du:

GIFT/SAMBOENDE

ALENEFORELDRE (HAR INGEN
EKTEFELLE/SAMBOER)

114

1

2

5b Har din ektefelle/samboer fast lønnet arbeid utenfor hjemmet?

JA

NEI

HAR IKKE EKTEFELLE/SAMBOER

122

1

2

3

2 Hvor gammel er du?

15 - 19 ÅR

20 - 24 ÅR

25 - 29 ÅR

30 - 34 ÅR

35 - 40 ÅR

40 ÅR ELLER ELDRE

115

1

2

3

4

5

6

6a ALLE - VIS KORT

Hva er din yrkesstatus?

6b Hva er din ektefelle/samboers yrkesstatus?

6a

Egen

6b

Ektefelle/
samboer

123

124

ANSATT ARBEIDER

1

1

ANSATT FUNKSJONÆR

2

2

SELVSTENDIG

3

3

SKOLEELEV/STUDENT

4

4

HJEMMEVÆRENDE HUSMOR/HUSFAR
(UTOVER LOVFESTET FØDSELS-
PERMISJON)

5

5

UFØRETRYGDET

6

6

ARBEIDSLEDIG/PERMITTERT

7

7

ANNET, NEMLIG:

8

8

3 Hvor mange hjemmeværende barn er det i husstanden?

1 BARN

2 BARN

3 BARN

4 OG FLER

116

1

2

3

4

4 Hva er de hjemmeværende barnas alder? (SPØR FOR ETT BARN AD GANGEN, BEGYNN MED DET YNGSTE. HVIS FLERE ENN 4 BARN, REGISTRER FOR DE 4 YNGSTE)

	Yngste barn	Nest-yngste barn	Tredje yngste barn	Fjerde yngste barn
--	-------------	------------------	--------------------	--------------------

	117	118	119	120
UNDER 1 ÅR	0	0	0	0
1 ÅR	1	1	1	1
2 ÅR	2	2	2	2
3 ÅR	3	3	3	3
4 ÅR	4	4	4	4
5 ÅR	5	5	5	5
6 ÅR	6	6	6	6
7 ÅR	7	7	7	7
8 - 9 ÅR	8	8	8	8
10 ÅR OG MER	9	9	9	9

SP. 7 - 11 STILLES HVIS I.O. ER HJEMMEVÆRENDE.

SP. 2a SVAR 2 - ANDRE GÅR TIL SP. 2a

7 VIS KORT

Hva er den viktigste grunnen til at du er hjemmeværende? BARE ETT SVAR

ØNSKER Å PASSE BARNET/BARNA SELV
MENS DE ER SMA

HAR IKKE FUNNET PASSENDE ARBEID

HAR IKKE KLART Å SKAFFE TILFREDS-
STILLENDENDE BARNETILSYN

ØNSKER IKKE Å JOBBE

IKKE LØNNSOMT Å JOBBE NAR MAN HA
BETALE FOR BARNETILSYN

ANNET, NEMLIG: _____

125

1

2

3

4

5

6

8 Har du planer om å ta betalt arbeid i løpet av de neste 12 mndr.? I tilfelle, hvor lang arbeidstid ønsker du?

JA, ØNSKER Å ARBEIDE CA.::

10 TIMER PR. UKE

20 TIMER PR. UKE

35 TIMER PR. UKE

MER ENN 35 T. PR. UKE

NEI, ØNSKER IKKE Å TA BETALT ARBEID

VET IKKE

9 Har du daglig eller nesten daglig, hjelp med pass og tilsyn av de av barna som er under 7 år?

HVIS JA - VIS KORT

Hvilken tilsynsform har barnet/barna under 7 år?

BARE ETT SVAR FOR HVERT BARN

	Yngste barn	Nest yngste barn	Tredje yngste barn
	127	128	129
BARNEHAGE (HELDAG)	1	1	1
BARNEHAGE (HALVDAG)	2	2	2
BARNEPARK	3	3	3
BETALT DAGMAMMA	4	4	4
PRAKTIKANT/BARNEPIKE/HUSHJELP	5	5	5
PASS AV NÆRE SLEKTNINGER (F.EKS. BESTEFORELDRE, ELDRE SØSKEN)	6	6	6
PASS AV NABOER ELLER KJENTE	7	7	7
ANNET, NEMLIG:	8		
-----		8	
-----			8
NEI, PASSER BARNET/BARNA SELV	9	9	9

TIL INTERVJUER:

HVIS FLERE BARN UNDER 7 ÅR, SPØR FOR HVERT ENKELT BARN. PASS PÅ AT SVARET FOR DET YNGSTE BLIR NOTERT UNDER DEN FØRSTE KOLONNEN, FOR NEST YNGSTE UNDER DEN ANDRE, O.S.V.

SP. 10-11 TIL ALLE SOM PASSER BARNET/BARNA SELV.

SP. 9 SVAR 9 - ANDRE GAR TIL SP. 12.

10a VIS KORT

Ville du ønsket noen av disse ordningene daglig?

Nevn bare den ordningen du helst ønsker daglig? NOTER SVARET UNDER 10a

10b Ville du ønsket noen av disse ordningene en gang i blant?

Nevn bare den ordningen du helst ønsker en gang i blant?

	10a Daglig	10b En gang i blant
	130	131
BARNEHAGE (HELDAG)	1	1
BARNEHAGE (HALVDAG)	2	2
BARNEPARK	3	3
BETALT DAGMAMMA	4	4
PRAKTIKANT/BARNEPIKE/HUS-HJELP	5	5
PASS AV NÆRE SLEKTNINGER (F.EKS. BESTEFORELDRE, ELDRE SØSKEN)	6	6
PASS AV NABOER ELLER KJENTE	7	7
ANNET, NEMLIG:	8	
-----		8
NEI, ØNSKER INGEN DAGLIG/EN GANG I BLANT	9	9

11 TIL ALLE SOM ØNSKER TILSYN AV ANDRE, ENTEN DAGLIG, ELLER EN GANG I BLANT, SP. 10 SVAR 1 - 8:

Hvor mye ville du i så fall være villig til å betale pr. måned for tilsynet for hvert av barna?

	Yngste	Nest yngste	Tredje yngste
	132	133	134
KR. 0 /INGENTING	1	1	1
UNDER KR. 100	2	2	2
KR. 100 - 400	3	3	3
KR. 500 - 900	4	4	4
KR. 1.000 - 1.400	5	5	5
KR. 1.500 - 1.900	6	6	6
KR. 2.000 - 3.000	7	7	7
MER ENN KR. 3.000	8	8	8
VET IKKE	9	9	9

SP. 12 - 18 HVIS I.O. ER YRKESAKTIV

SP. 6a SVAR 1 - 3

12a Hvor mange timer arbeider du vanligvis pr. uke?
NOTER UNDER 12a

12b HVIS HAR EKTEFELLE/SAMBOER:
Hva med din ektefelle/samboer?

	12a Eget arbeid	12b Ekte- felles/ samboers arbeid
	135	136
1 - 9 TIMER PR. UKE	1	1
10 - 19 TIMER PR. UKE	2	2
20 - 34 TIMER PR. UKE	3	3
35 TIMER ELLER MER PR. UKE	4	4
ANNET: -----	5	
		5

EKTEFELLE/SAMBOER ER IKKE YRKESAKTIV		6

13a HVIS ARBEIDER MINDRE ENN 35 TIMER PR.
UKE, SP. 12a SVAR 1 - 3:
VIS KORT.

Hva er hovedårsaken til at du ikke arbeider full arbeidsuke? NOTER UNDER 13a

13b HVIS EKTEFELLE/SAMBOER ARBEIDER
MINDRE ENN 35 TIMER, SP. 12b SVAR 1-3:
Hva er hovedårsaken til at din ekte-
felle/samboer ikke arbeider full
arbeidsuke?

	13a Egen	13b Ekte- felle/ samboer
	137	138
BARE ETT SVAR FOR HVER		
HAR IKKE KLART Å SKAFFE FULLTIDSJOBB	1	1
HAR IKKE KLART Å SKAFFE TIL- FREDSTILLENDE FULLTIDS BARNETILSYN	2	2
SLITSOMT Å KOMBINERE FULLTIDSJOBB MED ANSVAR FOR FAMILIE/BARN	3	3
ØNSKER Å HA KORT ARBEIDS- DAG/ARBEIDSUKE FOR Å HA MEST MULIG TID SAMMEN MED BARNET/BARNA	4	4
ANNET, NEMLIG: -----	5	
		5

STILL SP. 14a, 15a, 16a, 17a HVIS I.O. ER YRKESAKTIV, SP. 6a SVAR 1 - 3

OG

STILL SP. 14b, 15b, 16b, 17b HVIS EKTEFELLE/SAMBOER OGSÅ ER YRKESAKTIV SP. 6b SVAR 1 - 3:

14a I hvor stor grad har du anledning til selv å bestemme den daglige fremmøtetid/slutt-tid i arbeidet - i stor grad, i en viss grad, eller har du ikke anledning til selv å bestemme dette?

14b Hva med din ektefelle/samboer?

	14a Eget arbeid	14b Ekte- felle/ samboers arbeid
	139	140
HAR I STOR GRAD ANLEDNING TIL Å BESTEMME SELV	1	1
HAR I EN VISS GRAD AN- LEDNING TIL Å BESTEMME SELV	2	2
HAR IKKE ANLEDNING TIL Å BESTEMME SELV	3	3

15a Skaper noen timers fravær midt i arbeids-
tiden, f.eks. p.g.a. barnepass, store
problemer, en del problemer for din arbeids-
situasjon, eller skaper det normalt ingen
problemer?

15b Hva med din ektefelle/samboer?

	15a Eget arbeid	15b Ekte- felle/ samboers arbeid
	141	142
SKAPER STORE PROBLEMER	1	1
SKAPER EN DEL PROBLEMER	2	2
SKAPER NORMALT INGEN PROBLEMER	3	3

16a Hender det at du ofte, av og til, sjelden
eller aldri må komme senere, gå tidligere
eller forlate arbeidet midt i arbeids-
tiden p.g.a. problemer med å ordne
barnepass?

16b Hva med din ektefelle/samboer?

	16a Selv	16b Ekte- felle/ samboer
	143	144
JA, DET HENDER OFTE	1	1
JA, AV OG TIL	2	2
NEI, DET HENDER SJELDEN	3	3
NEI, DET HENDER ALDRI	4	4

UBEKVEM ARBEIDSTID regnes ofte som tiden før kl. 8.00 og etter kl. 17.00 på hverdager mandag til fredag. Dessuten regnes arbeid i helgene (lørdag og søndag) som ubekvem arbeidstid. Arbeid mellom 8.00 og 17.00 mandag til fredag regner vi altså her som normal arbeidstid.

17a Har du vanligvis ubekvem arbeidstid ut fra denne definisjonen - I tilfelle når? Er det bare på hverdagene, bare i helgene eller både på hverdagene og i helgene?

17b Hva med din ektefelle?

17a Eget arbeid	17b Ekte- felle/ samboers arbeid
145	146

JA, BARE PÅ HVERDAGENE

1 1

JA, BARE I HELGENE
(LØRDAG, SØNDAG)

2 2

JA, BÅDE PÅ HVERDAGENE
OG I HELGENE

3 3

NEI, HAR IKKE UBEKVEM
ARBEIDSTID UT FRA DENNE
DEFINISJONEN

4 4

18 HVIS I.C. ELLER EKTEFELLE/SAMBOER HAR
UBEKVEM ARBEIDSTID, SP. 17 SVAR 1-3:

VIS KORT

Hvorfor har du/dere valgt denne
arbeidstiden?
(KUN ETT SVAR)

ENESTE MULIGHET FOR Å FÅ ARBEID

147

DENNE ARBEIDSTIDEN GIR STOR
FLEKSIBILITET I FORHOLD TIL ANDRE
NØDVENDIGE GJØREMÅL ENN ARBEID

1

JEG OG EKTEFELLE/SAMBOER MÅ
ARBEIDE TIL FORSKJELLIGE TIDER
FORDI VI IKKE FÅR BARNEPASS

2

JEG OG EKTEFELLE/SAMBOER ARBEIDER
TIL FORSKJELLIGE TIDER FORDI VI
ØNSKER Å PASSE BARN SELV

3

ARBEID UTENFOR NORMALARBEIDS-
TIDEN GIR SPESIELT GODT BETALT,
SLIK AT ARBEIDSDAGEN KAN BLI
KORTERE

4

ANNET, NEMLIG:

5

6

SP. 19 - 29 HVIS I.C. ER YRKESAKTIV ELLER UNDER
UTDANNELSE, SP. 6a SVAR 1 - 4:

19 VIS KORT

Hvordan har du/dere vanligvis ordnet barne-
tilsynet for barnet/barna under 7 år i
løpet av arbeidsdagen/studiedagen? Angi
bare det tilsynet du/dere bruker i arbeids-
tiden eller studiesituasjonen/skoletiden.
Dersom du har flere barn, angi hvilken
tilsynsform som benyttes for hvert enkelt
barn. Gjærne flere svar for hvert enkelt
barn dersom du/dere kombinerer ulike
tilsynsformer.

TIL INTERVJUER: PASS PÅ AT DU NOTERER
SVARENE FOR YNGSTE BARN UNDER 7 ÅR, UNDER
DEN 1. KOLONNEN O.S.V.

	Yngste barn	Nest- yngste barn	Tredje yngste barn
a. BARNEHAGE (HELDAG)	148	159	170
b. BARNEHAGE (HALVDAG)	49	60	71
c. BETALT DAGMAMMA	50	61	72
d. BARNEPARK	51	62	73
e. PRAKTIKANT/BARNEPIKE/ HUSHJELP	52	63	74
f. BARNET PASSES AV NÆRE SLEKTNINGER (F.EKS. ELDRE SØSKEN, BESTE- FORELDRE)	53	64	75
g. BARNET PASSES AV NABOER ELLER KJENTE	54	65	76
h. JEG OG EKTEFELLE/SAM- BOER SKIFTER PÅ BARNE- TILSYNET OG ARBEIDER TIL FORSKJELLIGE TIDER	55	66	77
i. DEN ENNE AV FORELDRENE PASSER BARNET I SIN ARBEIDSTID	56	67	78
j. BARNET PASSER SEG SELV DET MESTE AV DAGEN	57	68	79
ANNET, NEMLIG:	58		
-----		69	
-----			80

20 TIL ALLE SOM BENYTTET BARNEHAGE ELLER DAG-
MAMMA, SP. 19 SVAR a,b ELLER c:

VIS KORT

Hvem har vanligvis det daglige ansvaret for
bringing og henting av barnet/barna til barne-
hagen eller dagmammaen? (KUN ETT SVAR)

JEG SELV BRINGER OG HENTER BARNET/BARNA

210

EKTEFELLE/SAMBOER BRINGER OG HENTER

1

JEG SELV OG EKTEFELLE/SAMBOER DELER
PÅ OPPGAVEN

2

ELDRE SØSKEN ELLER NÆRE SLEKTNINGER
BRINGER OG HENTER

3

NABOER ELLER KJENTE BRINGER OG HENTER

4

FORELDRENE SAMARBEIDER MED ANDRE SMÅ-
BARNFORELDRE OG DELER PÅ OPPGAVEN

5

FORELDRENE SAMARBEIDER MED ELDRE SØSKEN
ELLER NÆRE SLEKTNINGER

6

BARNET GÅR SELV TIL OG FRA BARNEHAGEN/
DAGMAMMAEN

7

ANNET, NEMLIG: -----

8

9

21 TIL ALLE SOM BENYTTET BARNEHAGE/DAGMAMMA OG SOM HAR HJELP MED BRINGING OG HENTING, SP. 20 SVAR 4 - 9:

VIS KORT

Hva er den viktigste grunnen til at du/dere har hjelp med bringing og henting av barnet/barna? (KUN ETT SVAR)

MIN/VÅR ARBEIDSTID OG ARBEIDS-
REISE ER VANSKELIG Å KOMBINERE
MED BRINGING OG HENTING

HJELP MED BRINGING OG HENTING GIR
AVLASTNING

DET ER PRAKTISK AT FLERE FORELDRE-
PAR SKIFTER PÅ Å HENTE/BRINGE
HVERANDRES BARN OG DERMED DELER PÅ
OPPGAVEN

ANNET, NEMLIG: _____

211

1

2

3

4

23 VIS KORT

Hvilke av disse ordningene vil du si
passer best for din/deres arbeidssituasjon
eller utdanningsituasjon slik den er idag?
Vi er bare interessert i det tilsynet du
trenger for hvert av barna under 7 år.
Gjerne flere svar ved hvert av barna dersom
en kombinasjon av tilsynsformer passer best.

TIL INTERVJUER: PASS PÅ AT DU NOTERER
SVARENE FOR YNGSTE BARN I 1. KOLONNEN O.S.V.

	Yngste barn	Nest- yngste barn	Tredje yngste barn
a. BARNEHAGE (HELDAG)	219	230	241
b. BARNEHAGE (HALVDAG)	20	31	42
c. BETALT DAGMAMMA	21	32	43
d. BARNEPARK	22	33	44
e. PRAKTIKANT/BARNEPIKE/ HUSHJELP	23	34	45
f. BARNET PASSES AV NÆRE SLEKTNINGER (F.EKS. ELDRE SØSKEN, BESTE- FORELDRE)	24	35	46
g. BARNET PASSES AV NABOER ELLER KJENTE	25	36	47
h. JEG OG EKTEFELLE/SAM- BOER SKIFTER PÅ BARNE- TILSYNET OG ARBEIDER TIL FORSKJELLIGE TIDER	26	37	48
i. DEN ENE AV FORELDRENE PASSER BARNET I SIN ARBEIDSTID	27	38	49
j. BARNET PASSER SEG SELV DET MESTE AV DAGEN	28	39	50
ANNET, NEMLIG: _____	29		
_____		40	
_____			51

22 TIL ALLE YRKESAKTIVE/STUDENTER
SP. 6a SVAR 1 - 4:

Dersom vi tar for oss en vanlig arbeids-
uke: Har du/dere muligheter til å
skaffe hjelp til barnetilsynet utover
det daglige hovedtilsynet

..... (NEVN SVAR SP. 19) ?

Her er vi altså interessert i det
tilsynet du/dere kan skaffe utenfor
arbeidstiden. Hvem får dere i så fall
hjelp av? Flere svar dersom du får
hjelp av flere.

JA, EKTEFELLE/SAMBOER HJELPER TIL

JA, ELDRE SØSKEN HJELPER TIL

JA, KAN FÅ HJELP AV EN PRAKTIKANT
SOM BOR I HUSET

JA, KAN FÅ HJELP AV NÆRE
SLEKTNINGER

JA, KAN FÅ HJELP AV NABOER ELLER
KJENTE

ANNET, NEMLIG: _____

NEI, HAR VANLIGVIS INGEN HJELP

212

13

14

15

16

17

18

24 TIL ALLE SOM ØNSKER PRIVAT, BETALT
DAGMAMMA, SP. 23 SVAR c:

VIS KORT

Hva er den viktigste grunnen til at du/
dere ønsker privat, betalt dagmamma?
(KUN ETT SVAR)

DAGMAMMA ER EN ØKONOMISK GUNSTIG
ORDNING

BARNET FAR MER OPPMERKSOMHET HOS EN
DAGMAMMA ENN I BARNEHAGE

ENESTE MULIGHET TIL Å SKAFFE BARNE-
TILSYN I RIMELIG NÆRHET

DAGMAMMA ER DEN MEST FLEKSIBLE
ORDNINGEN I FORHOLD TIL
FORELDRENE ARBEIDSTIDER

UENIG I BARNEHAGENES INNHOLD

ANNET, NEMLIG: _____

252

1

2

3

4

5

6

25	TIL ALLE SOM ØNSKER ANNET TILSYN ENN BARNEHAGE, SP. 23 SVAR c - j:	
	VIS KORT	
	Hva er den viktigste grunnen til at du/dere ikke ønsker barnehage?	
	(KUN ETT SVAR)	253
	VANSKELIG Å FÅ Plass	1
	FOR DYRT I FORHOLD TIL HUSSTANDENS ØVRIGE INNTEKTER OG UTGIFTER	2
	FINNES IKKE BARNEHAGE FOR BARN I VÅR ALDERSGRUPPE I RIMELIG NÆRHEIT	3
	ÅPNINGSTIDENE I BARNEHAGENE SAMSVARER DÅRLIG MED ARBEIDSTIDEN MIN/VÅR	4
	SLITSOMT OG TIDKREVENDE Å BRINGE OG HENTE BARN	5
	SYNES IKKE BARNEHAGE ER EN GOD TILSYNSFORM FOR BARN	6
	ANNET, NEMLIG: _____	

26	TIL ALLE YRKESAKTIVE/STUDENTER, SP. 6a SVAR 1 - 4:	
	Hvor mange ganger har du/dere byttet barnetilsyn i løpet av de siste 12 måneder? Har du bare ett barn, angir du antallet for dette barnet. Har du flere barn, angir du det sammenlagte antallet for alle barna.	254
	0 GANGER	0
	1 GANG	1
	2 GANGER	2
	3 ELLER FLERE	3

SP. 27-28 STILLES TIL ALLE SOM HAR BYTTET BARNETILSYN I LØPET AV DE SISTE 12 MÅNDR, SP. 26 SVAR 1 - 3:

27	VIS KORT	
	Hva var den viktigste grunnen til at du/dere byttet barnetilsyn første gang? Annen gang? Tredje gang? Fjerde gang? (KUN ETT SVAR FOR HVER GANG)	
	1. 2. 3. 4. gang gang gang gang	255 256 257 258
	FAMILIEN FLYTTET	1 1 1 1
	DAGMAMMAEN SLUTTET/ BARNEHAGEN STENGTE	2 2 2 2
	BARNET/BARNA TRIVDES IKKE	3 3 3 3
	FORELDRE OG BARNEPASSER(E) KOM IKKE OVERENS OM BARNEPASSET	4 4 4 4
	BLE FOR LITE STABILITET I TILSYNET, F.EKS. FORDI BARNEPASSER VAR MYE SYK	5 5 5 5
	TILSYNET VAR FOR DYRT	6 6 6 6
	TILSYNET VAR FOR LITE STIMULERENDE/UTVIKLENDE FOR BARNET/BARNA	7 7 7 7
	TILSYNET HADDE UPRAKTISK BELIGGENHET I FORHOLD TIL HJEM OG/ELLER ARBEID	8 8 8 8
	FORELDRENS ARBEIDSTIDER SAMSVARTE DÅRLIG MED ÅPNINGSTIDENE I BARNEHAGENE	9 9 9 9
	ANNET, NEMLIG: _____	

	_____	0 0 0 0

28	Vil du si at byttet av barnetilsyn har skapt store, små eller ingen problemer for familien?	259
	STORE PROBLEMER	1
	SMÅ PROBLEMER	2
	INGEN PROBLEMER	3

29	TIL ALLE YRKESAKTIVE/STUDENTER, SP. 6a SVAR 1 - 4:	
	Trenger du/dere ofte, av og til eller aldri barnetilsyn på grunn av arbeid eller andre nødvendige gjøremål, altså ikke til private fornyelser, til andre tider av døgnet enn det som kalles "normal" arbeidstid, f.eks.	
	LES OPP EN OG EN: JA, OFTE JA, AV OG TIL NEI, ALDRI	
	TIDLIG OM MORGENEN	1 2 3 (260)
	OM KVELDEN	1 2 3 (61)
	I HELGENE	1 2 3 (62)
	I ANDRE ANLEDNINGER	
	UTENOM PRIVATE FORNYELSER	1 2 3 (63)

SP. 30-36 STILLES TIL ALLE

30	VIS KORT	
	På dette kortet beskrives fire typer familiesituasjoner. Hvilken av dem svarer best til din oppfatning av hvordan en familie med små barn bør være? (KUN ETT SVAR)	264
	EN FAMILIE DER BEGGE FORELDRENE HAR FULLTIDS JOBB	1
	EN FAMILIE DER DEN ENE AV FORELDRENE HAR FULLTIDSJOBB MENS DEN ANDRE HAR REDUSERT ARBEIDSTID	2
	EN FAMILIE DER BEGGE FORELDRENE HAR REDUSERT ARBEIDSTID I SMABARNSPERIODEN	3
	EN FAMILIE DER BARE DEN ENE AV FORELDRENE ER I ARBEID MENS DEN ANDRE ER HJEMMEVÆRENDE MED BARN	4
	ANNET, NEMLIG: _____	5
	VET IKKE	6

31	Hvilken form for barnetilsyn ville du foretrekke dersom du ser bort fra kostnader, inntektsforhold, arbeidstider, vanskeligheter med å skaffe en bestemt type tilsyn, osv.?	265
	BARNEHAGE	1
	PRIVAT DAGMAMMA	2
	BARNA PASSES AV NÆRE SLEKTNINGER ELLER KJENTE	3
	BARNA PASSES AV EN AV FORELDRENE MENS DE ER SMA	4
	ANNET, NEMLIG: _____	5

FAFO'S PUBLIKASJONSLISTE

November 1986

FAFO's publikasjonsliste oppdateres fortløpende og er åjour pr. pålydende dato. Det tas imidlertid forbehold om at noen publikasjoner kan bli utsolgt. Vi gjør samtidig oppmerksom på muligheten til å tegne abonnement, se siste side.

Antall	Nr.	Forfatter	Tittel	Pris
.....	009	COLBJØRNSSEN, Tom / HERNES, Gudmund	I ditt ansikts sved... Om ulikheter i arbeidsmiljø FAFO, des.1982. Utredning 32 s. Stf.	28,-
.....	010	BERREFJORD, Ole/ HEUM, Per	Oljepolitikken og leveranse- spørsmålet. FAFO, feb.1983. Utredning 137 s. Stf.	138,-
.....	014	GUNDERSEN, Håkon	TV2 - den nye mediesituasjonen i Norge. FAFO, jan.1984. Utredning 74 s. Innb.	98,-
.....	015	AKSNES, Siv/ GUNDERSEN, Håkon	På gyngende grunn Kontraktørvirksomheten i byggebransjen. TIDEN, jan.1984. Utredning 155 s. Innb.	138,-
.....	022	BORGEN, Svein Ole	Rana i arbeid - ny giv og ny sats FAFO, mai 1984. Utredning 40 s. Hft.	21,-
.....	024	FENNEFOSS, Arvid/ FAUSKE, Halvor	En leserundersøkelse av tre fagblad. FAFO, sept.1984. Utredning 84 s. Hft.	49,-
.....	027	TEIGSTAD, Jørn	Håndbok for lokal-TV FAFO, okt.1984. Utredning 90 s. Innb.	49,-
.....	029	FENNEFOSS, Arvid/ COLBJØRNSSEN, Tom/ KORSNES, Olav	Streikende, politi, opinion. To rapporter med utgangspunkt i transportarbeider- streiken i 1982. TIDEN 1984. Utredning 214 s. Innb.	148,-
.....	030	GRØGAARD, Jens	Políticas y mecanismos de cooperacion internacional. Informe al FIR, Nicaragua. FAFO, nov.1984. Utredning 232 s. Hft.	60,-
.....	040	KROKAN, Arne	Ungdomsguiden for Oslo. FAFO, mai 1985. 190 s. Hft	10,-
.....	041	FAUSKE, Halvor	Det nye ungdomsopprøret? FAFO, april 1985. Rapport 168 s. Hft	128,-
.....	042	HERNES, Gudmund/ MARØEN, Atle	Fagbevegelsen og arbeidslivet Data og diagrammer FAFO, mai 1985 160 s. Innb. (tilbud)	50,-

.....	043.	COLBJØRNSSEN, Tom/ FENNEFOSS, Arvid/ HERNES, Gudmund	Så samles vi på valen....? En organisasjonsundersøkelse FAFO, mai 1985 90 s. Hft.	98,-
....	044	FRYJORDDET, Jorunn	Natta til 1.mai. FAFO, april 1985, 224 s. Hft.	98,-
.....	047	OLBERG, Dag	Kultur og sysselsetting FAFO, juni 1985 92 s. Hft.	79,-
.....	048	HIPPE, Jon M. (red.)	Ny kurs for velferdstaten? FAFO, august 1985. 250 s. Hft.	100,-
.....	049	PETERSEN, Tron	Specifying the Earnings function in Sociological Studies of Earning Determination FAFO, juli 1985. 45 s. Hft.	79,-
.....	050	BAKKE, Nils Arne/ FENNEFOSS, Arvid	Prosjektgrupper: Deltakelse, innflytelse og muligheter. Erfaring med deltakelse i prosjektgrupper ved innføring av ny teknologi. FAFO, september 1985. 120 s. Hft.	98,-
.....	051	BOGEN, Hanne	Jobbskaping som tiltak mot ungdoms- arbeidsløshet - evaluering av et jobbskapingprosjekt. FAFO, september 1985. 100 s.	89,-
.....	052	BORGEN, Svein Ole/ GRØGAARD, Jens	Arbeidsledighet og levekår i Rana- samfunnet. FAFO, september 1985. 356 s. Hft.	100,-
.....	053	OVERHOLDT, Thorbjørn (red.)	Arbeidsledighet og sysselsetting En konferanserapport FAFO, januar 1986. 150 s. Hft.	98,-
.....	054	HOLM, Petter	Handelshindringer på norske fiske- produkter i EF. FAFO, august 1985. 69 s. Hft.	300,-
.....	055	BORGEN, Svein Ole GRØGAARD, Jens	Rana i arbeid (II) Omstilling og levekår FAFO, februar 1986. 110 s. Hft.	98,-
.....	057	ODNES, Dag	Inntektsavhengig tilbakebetaling av utdanningslån. FAFO, mars 1986. 197 s. Hft.	98,-
.....	058	SØRGÅRD, SCHULZ, SANDVED, PEDERSEN, GRØGAARD	Tekstilmaskiner til Nicaragua? Eksport av gammelt ledig utstyr til Bistandsprosjekt. FAFO, mars 1986. 224 s. Hft.	89,-
.....	059	HERNES, Gudmund TRONDSSEN, Torbjørn	Fast i fisken? Fiskerinæringens markedsmuligheter, styringsproblemer og innovasjonsevne. FAFO, juni 1986. 54 s. Hft.	50,-

.....	060	HERNES, Gudmund TRONDSSEN, Torbjørn	Nye norske muligheter innen sjømat- industri. Prosjektoppsummering og oppfølgings- tiltak. FAFO, juli 1986. 22 s. Hft.	25,-
.....	061	EILERTSEN, Inger-Lise SCHULZ, Carl Erik	Økonomiske sanksjoner mot Sør-Afrika Virkninger av ensidig norsk boikott. FAFO, august 1986, 98 s. Hft.	98,-
.....	062	FAUSKE, Halvor	Når tid ikke er penger...? En undersøkelse om grunnskolelærernes arbeidstid. FAFO, oktober 1986, 155 s. Hft.	98,-
.....	063	HANSEN, David	Lett på tråden? Om telematikkens kår i Norge FAFO, november 1986, 80 s. Hft.	98,-
.....	064	BOGEN, Hanne	Arbeidsmuligheter for psykisk utviklingshemmede. En forundersøkelse av nyere syssel- settingstiltak for psykisk utviklings- hemmede. FAFO, november 1986, 72 s. Hft.	50,-
.....	065	HIPPE, Jon M. og PEDERSEN, Axel W.	Velferd til salg En undersøkelse av de private innslag i helse- og sosialpolitikken FAFO, desember 1986, 130 s. Hft.	98,-

Klipp ut og send til:

FAFO, Lilletorget 1, 0184 Oslo 1
Tlf: 40 14 20

Navn: _____

Firma/ Institusjon: _____ Tlf.: _____

Adresse: _____

Postnr.: _____ Postadr.: _____

☐ Ønsker å bli A-abonnent på FAFO-publikasjoner og få alle nye publikasjoner fritt tilsendt med en fast rabatt på 20%. Kostnadene begrenser seg oppad til kr 1000,- pr. år.

☐ Ønsker å bli B-abonnent på FAFO-publikasjoner og få alle nye publikasjoner tilsendt med en fast rabatt på 15%. Publikasjoner som ikke ønskes kan avbettes på forhånd.

For begge ordninger sendes faktura to ganger årlig og abonnementet gjelder til det sies opp skriftlig.

Barnepass – drøm og virkelighet

av Hanne Bogen

Bruk og ønsket bruk av barnetilsyn blant småbarnsforeldre

Hanne Bogen (33)

Forsker

Mag. art. i sosiologi ved Universitet i Oslo. Har arbeidet med arbeidssosiologiske og arbeidsrettede temaer i tillegg til omsorgsforskning.

ISBN 82-7422-008-0

ISSN 0801-6143

FAFO-rapport nr. R4:87

FAFO

Fagbevegelsens senter for forskning, utredning og dokumentasjon
Fossvn. 19, 0551 Oslo 5, tlf. 02 / 39 00 00